

SZAKDOLGOZAT

**Bocskai Marcell Barnabás
Vadgazda mérnök BSc.**

**Gödöllő
2023**

**Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Mezőgazdasági-és Környezettudományi Kar
Vadgazda mérnök szak**

**A hasznosítási tartalék ökonómiai szempontú értékelése
egyes vadfajok esetében**

Belső konzulens: Dr. Márton Mihály
egyetemi docens

Készítette: Bocskai Marcell Barnabás
UVZZ5V
BSC. Nappali tagozat

Intézet/Tanszék: Vadbiológiai és
Vadgazdálkodási Tanszék

Gödöllő

2023

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	2
1 Bevezetés.....	3
2 Szakirodalmi áttekintés	5
2.1 A magyar vadgazdálkodás történelme, a vad mint érték	5
2.2 Bevételek és kiadások	7
2.3 A magyar vadgazdálkodás szerkezeti felépítése.....	8
2.4 Vadfajok jellemzése és gazdasági jelentősége.....	10
2.4.1 Az őz.....	10
2.4.2 A gímszarvas	12
2.4.3 A vaddisznó	13
3 Anyag és módszer.....	15
3.1 Adatgyűjtés	15
3.2 Vizsgálati módszerek	15
4 Eredmények és értékelésük	17
4.1 Bács-Kiskun megye	17
4.2 Baranya megye	17
4.3 Békés megye	18
4.4 Borsod megye	18
4.5 Csongrád megye	19
4.6 Fejér megye.....	20
4.7 Győr-Moson-Sopron megye	20
4.8 Hajdú-Bihar megye.....	21
4.9 Heves megye.....	22
4.10 Komárom-Esztergom megye	22
4.11 Nógrád megye.....	23
4.12 Pest megye	24
4.13 Somogy megye	25
4.14 Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	25
4.15 Jász-Nagykun-Szolnok megye.....	26
4.16 Tolna megye	27
4.17 Vas megye.....	27
4.18 Veszprém megye.....	28
4.19 Zala megye.....	29
4.20 Eredmények értékelése	29
5 Következtetések és javaslatok	34
6 Összefoglalás	35
7 Köszönetnyilvánítás	37
8 Irodalomjegyzék	38
9 Nyilatkozat	41

1 Bevezetés

Magyarország vadállománya nemzeti kincs (1996. évi LV. törvény), mely az ökológiai rendszerek egyik fontos eleme. Megújítható természeti erőforrásként jelentős gazdasági szereppel is bír. Vadállományunk a természet szerves része, megóvása és megőrzése az egyik legfontosabb misszió a vadgazdálkodó számára. A vadgazdálkodásban az elsődleges prioritást a természetvédelemnek és a biológiai sokszínűség megőrzésének kell élveznie (Faragó & Náhlik 1997).

Az utóbbi évtizedekben bekövetkezett jelentős politikai és gazdasági változások a vadgazdálkodási ágazatban is éreztették hatásukat. Ezek a történések éppúgy, mint a megelőző időszak változásai hatást gyakoroltak az ágazat pénzügyi adataira. A vadgazdálkodási ágazat nem pusztán a vadászat számára keretet adó szaktevékenység összefoglaló neve, hanem egy gazdasági ág egyaránt, amely a vidék gazdaságának része (Schiberna - Szalai 2015).

Napjainkban folyamatosan növekszik az emberi tényező létjogosultsága a természetvédelemben és minden a környezetünk megőrzéséhez nélkülözhetetlen tevékenységben. Emiatt is kap kimondottan hangsúlyos és fontos szerepet a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás. A vadgazdálkodási vagyon ezen fenntartható gazdálkodásnak az alapja és egyik eszköze is. A vadászat és a vadgazdálkodás értékének minél pontosabb ismerete kiemelt prioritás, mivel a vadgazdálkodás által kezelt vagyonra más ágazatok is hatással vannak. Törekedni kell a bölcs hasznosításra, hiszen csak ily módon tudjuk gazdálkodásunk minőségét biztosítani. Az állami vagyon a vadgazdálkodás esetében maga a vadállomány. Hasznosítása a vagyonkezelésnek egy speciális módja, amelynél az állományváltozás tulajdonképpen vagyon-változás, hasznosítás esetében pedig bevételt, jövedelmet biztosít, amivel el kell tudni számolni. Akik ezt a vagyont kezelésbe veszik, azok pedig a vadgazdálkodásra jogosultak (Kapocsi és mtsai 2020).

A vadgazdálkodási tervezés az 1996. évi LV. törvény rendelkezése szerint az állományhasznosítást három szintű tervezési rendszer szabályozza. A gazdálkodási tevékenység tervszerűségét a tájegységi vadgazdálkodási terv (korábban körzeti vg. terv), a hosszú távú vadgazdálkodási terv, és az éves vadgazdálkodási terv készítésével kell biztosítani. A három tervtípus közül az éves vadgazdálkodási terv tartalmazza azokat a keretszámokat, melyet a vadgazdálkodásra jogosultnak teljesíteni lehet, nagyvadfajok esetében teljesíteni kell. Az éves vadgazdálkodási terv gazdasági értelemben szabályozza az adott vadászati évben a

vadállomány hasznosításából származó bevételeket. A vadászatra jogosultnak a lehetséges legnagyobb bevétel elérésének érdekében legalább 100%-ban érdemes a tervet teljesítenie.

Szakdolgozatom céljaként három, gazdaságilag kiemelt jelentőségű nagyvadfajunk (gímszarvas, őz, vaddisznó) éves vadgazdálkodási tervekben előírt terítékmennyisége és a jelentett teríték közötti eltérések vizsgálatát tűztem ki. Választ kerestem arra, hogy megyei szinten (1) az éves vadgazdálkodási tervek milyen arányban kerültek alul vagy felülteljesítésre. (2) Mekkora értéket jelenthet a tervtől való eltérés különbözete természetes egységben és pénzürtékben kifejezve? Az elemzéseket a 2007-2016 közötti üzemtervezési időszakra vonatkozóan, szabadterületi adatok alapján végeztem el.

2 Szakirodalmi áttekintés

2.1 A magyar vadgazdálkodás történelme, a vad mint érték

Ha történelmi távlatokban vizsgálódunk láthatjuk, hogy az államalapítás idejében a vadat uratlan jószágként (*res nullius*) tekintették hazánkban. Minden ember számára alapvető jognak számított a vadászat. A vadászati jog korlátozásával, adományozásával először a feudalizmus idejében, a kialakult birtokrendszerek kapcsán találkozhatunk, majd Szent László idejében a vadászati jog már törvényileg is korlátozva lett. Hazánkban kisebb királyi haszonvételek közé tartozott, egészen a 16. századig. A vadászati szervezet igen differenciált volt, ez is mutatja jelentőségét. A vadászati jog a közsabadokat, majd a nemeseket általánosan megillette. Elvben minden vadászatra jogosult minden területen vadászhatott, a királynak többször meg kellett ígérnie, hogy a nemesek földjén nem fog vadászni. Ilyen ígéretet először II. András tett a szerviensek nyomására az Aranybullában (Bezdán 2012).

A legnagyobb mértékű korlátozás Ulászló 1504-ben kiadott dekrétuma volt. Ebben a dekrétumban a vadászatból teljesen kizárta a jobbágyokat, a külföldieket és a polgárokat (közrendűeket), majd az 1514-ben kiadott rendelet alapján a fegyverviselést és a fegyverhasználatot is megtiltotta ugyanezen csoportoknak (Ballagó 1980). A vadászat szabályainak megszegőit igen súlyos büntetéssel súlytotta. A paraszt vagy a hajdú tiltott puskatartásért halálbüntetést vagy kasztrálást kapott. A vadászati tevékenység szakszerű gyakorlása, a vadállomány óvása, kezelése érdekében szükségessé vált a hierarchizált szakszemélyzet. Királyi szabad és félszabad vadászok, erdőóvók, erdőőri szolgálat jött létre ezeitőben. Megjelentek a vadaskertek, amelyek királyi vadászatok alkalmával biztosítani tudták a szükséges vadbőséget (Bezdán 2012).

Több vadászatot, vadgazdálkodást szabályzó intézkedés, jogszabály született a XVIII. században, ilyen például a vadászati idények, a vadkár kérdése, illetve a vadászat földtulajdonhoz való kötése. Mária Terézia 1767. évi urbáriumuma volt az első, ami vadkár elhárítási közelezettséget tartalmazott. Az erdőt és a vadat is egyre inkább értéként kezdték el tekinteni, melyek egymásra hatással vannak, kiegészítik egymást, ennek folyamán a vadászatot az erdőgazdálkodás egyik haszonvételi lehetőségének tekintették. II. József 1786-ban létrejött vadászati rendtartása a földesurakat kizárólagos vadászati joggal ruházta fel, területüket bérbé adhatták más nemesek részére, lehetővé tették a vadászati jog elidegenítését, illetve haszonbérbé adását, azaz forgalomképes vagyoni értékű joggá vált a vadászati jog (Bezdán

2012). Az 1883. évi XX. törvénycikk a vadászatról egészen 1945-ig volt hatályban. Megtiltotta a sebzett vad idegen területre való követését, elrendelte a kóbor ebek, macskák pusztítását, a vadászati kihágásokat szigorúan büntették. Megerősítette, hogy a vadászati jog a földtulajdon elválaszthatatlan része. A törvény megkülönböztetett általános és különleges kíméleti időt (9. §). Kíméleti időben nem volt szabad vadászni és a vad szaporulatát elfogni, a madarak fészkeit érinteni, tojásait összeszedni kivéve, ha a tojásszedés vadtenyésztési célokat szolgált. A vadaskertekben a bérlő a vadászatot időbeli korlátozás nélkül gyakorolhatta (Bezdán 2012). A II. világháborút követően létrejött politikai és gazdasági átrendeződések során több egyéb dolog mellett a vadászati jog és a vad tulajdonjoga is az állam kezébe került (Jánoska 2015).

Az 1990-es években elkezdődött egy rendszerváltozási hullám, amely során más Kelet-európai országok is megjelentek a bér vadásztatás piacán. Újdonságukkal, valamint kedvező áراikkal a magyar vadgazdálkodásnak is konkurenciát jelentettek. A nagy hazai vadgazdálkodási visszaesésnek az ellenszere az volt, hogy Magyarország addigra már fejlett infrastruktúrával, évtizedes vendéglátási tapasztalatokkal és széles vendégkörrel rendelkezett (Schiberna - Szalai 2015).

Az 1997 utáni működési rendben új szemlélet erősödött meg a vadászatra jogosultak működésében. A korábbi rendszerben megkülönböztethettünk szolgálati típusú vadgazdálkodókat és vadászati társaságokat. A szolgálati típusú vadgazdálkodási egységek többségében állami tulajdonú egységek voltak, ahol a gazdasági eredmény elérése volt a cél, ennek érdekében gazdálkodtak, értékesítették vadászati lehetőségeiket. A vadászati társaságok ezzel szemben nonprofit gazdálkodást folytattak, amelyben olyan mértékben értékesítették vadászati lehetőségeiket, hogy a keletkezett profit fedezze a társaság működését, a maradék vadászati lehetőségeket pedig a társaság tagjai használták (Schiberna - Szalai 2015).

Magyarországon napjainkban a vadászati jog, mint vagyonértékű jog a földtulajdon elválaszthatatlan része, a vadászterületnek minősülő területnek a tulajdonosát illeti, de legtöbb esetben a vadászati jog társult vadászati jog formájában gyakorolható, a vad pedig a jogszerű elejtés pillanatáig az állam tulajdona.

Ha a vadállomány, vagy az állomány egy bizonyos részének értékét kívánjuk vizsgálni, mindenképpen említésre méltó az 1992. június 5-14. között Rio de Janeiro-ban létrejött Biológiai Sokféleség Egyezmény, ami egy a biodiverzitás fontosságát és értékét deklaráló dokumentum. A Föld teljes élővilágára vonatkoztatható az egyezmény, célja minden élőlény és élő rendszer védelme és fennmaradása, illetve számba veszi a védelem megvalósításához szükséges eszközöket is. Az erdővagyon-gazdálkodásban használatos erdőleltározáshoz

hasonló módon (Lett & Stark 2017), a vadállománnyal kapcsolatos információk összegyűjtése és elemzése is célszerű.

A vadállomány értékét kétféle kategóriába sorolhatjuk, az egyik a közvetlen (fogyasztási és kereskedelmi érték), a másik a közvetett (tudományos, turisztikai, etikai értékek). Ezek a kategóriák eltérő jelentőséggel jelenhetnek meg, attól függően, hogy a vizsgálatot milyen szempontból folytatjuk, de alapvetően az alábbi érték kategóriák állíthatók fel (Chardonett 2002):

- gazdasági jelentőség,
- élelmezési érték,
- ökológiai szerep és
- kulturális, történelmi érték.

A pozitív érték kategóriák mellett, amennyiben emberi értékítéssel is vizsgálódunk, a vadállománynak negatív értéke is lehet, gondoljunk itt a vadkárra, vad által okozott balesetekre, ragadozó állatok predációjára, illetve az invazív fajok által a környezetben okozott károokra (Márkus - Mészáros 1997).

2.2 Bevételek és kiadások

A vadgazdálkodási ágazat gazdasági teljesítményével kapcsolatban nem áll sok adat a rendelkezésünkre. Ennek az oka, hogy a vadgazdálkodók egy jelentős része olyan formában végzi a tevékenységét, amely a gazdasági statisztika körén kívül esik. Az egyesületi formában tevékenykedő vadásztársaságok, vagy földtulajdoni közösségek bár gazdasági tevékenységet végeznek, de nyereség elérésére szolgáló rendszeres üzleti tevékenységet nem folytatnak, így a gazdaságstatisztikai kimutatásoknak nem részesei.

A hazai vadgazdálkodási egységek tevékenységeiről az Országos Vadgazdálkodási Adattár (OVA) tartalmazza a legteljesebb képet, mivel az adatszolgáltatás jogszabályi kötelezettségen alapul. Ennek ellenére az adatszolgáltatás pontossága ismeretlen, ezért az OVA adatokból következtetéseket levonni csak ennek a figyelembevételével lehet (Schiberna – Szalai 2015).

Schiberna és Szalai az OVA adatait használta elemzésük során. Az ágazati bevételek közül a legnagyobb részarányt a külföldi és belföldi bérlelővés és a lőtt vadból származó bevételek adták. A kiadások esetében a vadgazdálkodás, a munkabér és a vadkár volt a legjelentősebb kategória. Elemzésükből kiderül, hogy az erdei vadkár egy nagyságrenddel

kisebb mértékű a mezőgazdasági vadkárnál. A pénzügyi adatokban jól láthatók a vadgazdálkodásban történt változások hatásai. A legszembetűnőbb a belföldi bérelövés arányának növekedése, míg a külföldi bérelövések esetében csökkenés figyelhető meg. Az élő vadból származó bevételek összege is látványos csökkenést mutat, ez az apróvad állomány csökkenésének köszönhető (Schiberna – Szalai 2015). Jelentős a lőtt vadból származó bevétel, de változó, ingadozó képet mutat. A pályázati bevételek 2004-től jelennek meg.

A vadgazdálkodás nem egy kimondottan nyereségtermelő gazdálkodási forma. A szabad területi gazdálkodás pénzügyi egyenlege hosszútávon kiegyenlített. Ezzel szemben a zárttéri vadtartás és az azzal való gazdálkodás lényegesen eredményesebb, de a hosszú megtérülési idő mellé magas beruházási költség is társul. Országosan a vadászati bevételek 2007-ben meghaladták a 16 milliárd forintot, a kiadások 800 millió forinttal elmaradtak ettől az összegtől (Bezdán 2012). A bevételek 11 százalékkal, a kiadások 9 százalékkal növekedtek két év alatt. Régióként a bevételek és kiadások azonos eloszlást követnek. A bevételek három tizedét a külföldi bérelövések jelentették, emellett jelentős bevételi forrást tettek ki a belföldi bérelövésekből, illetve a lőtt vadból befolyt összegek is. 2007-ben a belföldi bérelövésekből és a vad értékesítéséből származó bevételek számottevő növekedést értek el, míg a bevételek 5 %-át kitevő pályázati források és támogatások összege két év alatt háromnegyedére esett vissza (Bezdán 2012). A területtel rendelkező, vadgazdálkodási tevékenységet folytató vadásztársaságok a bevételeik megőrzése, és a fizetőképességük fenntartása érdekében a vadászati lehetőségeiket gyakran bérbe adják.

2.3 A magyar vadgazdálkodás szerkezeti felépítése

A szakszerű és tervszerű vadgazdálkodás nélkülözhetetlen a vadállomány és élőhelyének védelmével kapcsolatos vadászatra jogosulti kötelezettségek között. A vadállomány és élőhelyének védelme, hosszú távú fennmaradása gazdálkodói érdek. Vadgazdálkodásnak minősül a fentiek szerinti vadállomány és élőhelyének védelme, valamint a vadállomány szabályozásával kapcsolatos tevékenységek.

A vadászatra jogosultaknak annak érdekében, hogy a fent leírt célok, illetve feladatok megvalósuljanak, tervszerű vadgazdálkodási tevékenységet kell folytatniuk. A vadgazdálkodás mellett a vadászati jog szakszerű gyakorlása is ide tartozik. A vadgazdálkodás tervezése az LV/1996. törvény rendelkezése szerint egy háromszintű tervezési rendszer alapján épül fel.

A három tervtípus a tájegységi vadgazdálkodási terv (korábban körzeti vadgazdálkodási terv), a hosszú távú vadgazdálkodási terv (üzemterv) és az éves vadgazdálkodási terv.

A tájegységi vadgazdálkodási terv célja a nagyobb ökológiai egységben való gondolkodás, meghatározza a tevékenységi kereteket és biztosítja a fenntartható vadgazdálkodást. A terv 20 évre szól, elkészítése állami feladat, az agrárminiszter készíteti el. Fő feladata a vadgazdálkodási tájegységek kijelölése és a vadvédelem és vadgazdálkodás hosszú távú, táji szintű kereteinek meghatározása. Általános irányelveket és tágabb célokat fogalmaz meg, amelyekhez igazodva szükséges a vadgazdálkodási egységeknek a tervezési időszakra vonatkozó vadgazdálkodási üzemtervét, illetve az egyes évek vadgazdálkodási terveit elkészíteni. Tartalmazza a vad élőhelyének általános jellemzését, az egyes vadfajok állományának leírását, az egyes vadfajok állományszabályozásának és a trófeabírálat irányelveit, valamint védett természeti területeken azon természetvédelmi és tájvédelmi előírásokat, amik a vadászatot és vadgazdálkodást érintik (Vtv. 43. § (1) bek.).

A vadászati jog gyakorlására a vadászterületre vonatkozóan a 10 éves vadgazdálkodási üzemterv keretében és előírásai szerint van lehetőség. A vadászatra jogosultnak figyelembe kell venni az elkészítése során a vadászterületen élő vadfajok genetikai sokféleségét és annak megőrzését. Az üzemterv végrehajtásáért a felelős a vadászatra jogosult (Bezdán 2012). A vadgazdálkodási üzemtervnek tartalmaznia kell a Vtv. 43. § (1) bek. szerinti elemeket. A vadászterület fekvése szerinti illetékes vadászati hatóság hagyja jóvá a vadgazdálkodási üzemtervet. A hatóság dönt a haszonbérleti szerződés jóváhagyásáról és a vadászatra jogosult nyilvántartásba vételéről is. Védett természetvédelmi területeken a természet- és tájvédelmi előírásokat is tartalmaznia kell a tervnek. Előfordulhat, hogy a szakhatóság véleményének beszerzése is szükséges, pl. védett területen a tőkés réce és a fácán tenyésztése nem folytatható, valamint a vadföldeken a rágcsálóirtó szerek használata nem javasolt (Bezdán 2012). A jogosult részére a vadászati hatóság előírja, hogy a vadgazdálkodási kötelezettségek mellett úgynevezett kilövési terv szerint melyik vadfajból, milyen ivarú életkorú és mennyiségű vadat kell elejteni tevékenységük gyakorlása során. A kilövési terv biztosítja, hogy adott vadfaj mennyisége, korösszetétele és ivararánya a túlzott kilövések miatt ne csökkenjen annyira, hogy a vadfaj fennmaradását veszélyeztesse, vagy a kilövési terv teljesítése védelmet nyújt az adott vadfaj túlszaporodása ellen, így megelőzve a vadkárt.

A vadászatra jogosult köteles éves vadgazdálkodási tervet készíteni az adott tárgyév február hó 15. napjáig a vadászterületre vonatkozóan és az illetékes vadászati hatósághoz jóváhagyásra bemutatni. A terv elkészítése előtt vadbecslést kell végezni a területen, vagyis a területen élő vadállomány átfogó ismeretének birtokában lehet csak a terv elkészítéséhez

hozzákezdeni. A tervet legalább középfokú vadgazdálkodási képesítéssel és 5 év szakmai gyakorlattal rendelkező személy készítheti el, a szakértelem biztosításának érdekében. Amennyiben valamelyik feltételnek a vadászatra jogosult nem tesz eleget, akkor vadgazdálkodási bírság megfizetésére kötelezhető. Az éves vadgazdálkodási terv tartalmazza a vadfajonként elejthető, elfogható vadlétszámot, az egyéb apróvadfajok gyérítésének végrehajtási tervszámait, eszközeit és ütemezését, a vadászati hatóság az éves vadgazdálkodási terv jóváhagyásáról az érintett tájegységi fővadász véleményét kikérve, a vadgazdálkodási üzemtervben foglaltakra is figyelemmel dönt (47. § (3). bek.). A vadászatra jogosult az éves vadgazdálkodási tervben előírtak teljesüléséről vadgazdálkodási jelentést készít és azt a tárgyévet követő év március hónap huszadik napjáig a vadászati hatósághoz köteles benyújtani (47. § (5). bek.). A vadászati hatóság a jóváhagyott éves vadgazdálkodási terveket és a beérkezett vadgazdálkodási jelentéseket a tárgyévet követő év április hónap tizenötödik napjáig az Országos Vadgazdálkodási Adattár részére elektronikusan megküldi (47. § (6). bek.).

A 2023.01.01-től hatályos 1996. évi LV. törvényben az éves vadgazdálkodási terv tartalmára vonatkozóan bizonyos változások láthatók az általam vizsgált időszak (2007-2016) között. A terv az általam vizsgált időszakban tartalmazza a vad vagy a vadhús értékesítési, illetve vadászrészként történő juttatási tervét, valamint a vad takarmányozásával kapcsolatos feladatokat. A 47. § (5.), illetve (6.) bekezdését a vizsgált időszakban nem tartalmazta a törvény, illetve a 47. § (3.) bekezdése alapján a vizsgált időszakban az éves vadgazdálkodási tervet a vadászati hatóság hagyja jóvá.

2.4 Vadfajok jellemzése és gazdasági jelentősége

2.4.1 Az őz

Az őz (*Capreolus capreolus*) hazánk legkisebb testméretű, de leggyakoribb nagyvadja. Magyarország bármely pontján találkozhatunk vele. Állomány nagyságát tekintve az utóbbi időben nagy változáson ment keresztül. 1936-ban a becsült állomány nagysága a történelmi határainkon belül 60.000 volt (Faragó 2012), ez napjainkban a 400.000-et is megközelíti. Tekintettel az őzhús magas értékére, az alföldi, apróvadas területeken az őzállomány növekedéssel jelentős bevételi forrása keletkezett a vadgazdálkodóknak (Csányi 2022).

Az erdősávokkal szegélyezett, mezőgazdaságilag művelt területekhez (mint az Alföld) nagyon jól alkalmazkodott. Olyannyira, hogy hazánkban két ökotípust is megkülönböztetünk.

A mezei területen élő őzek általánosságba véve jobb kondíciójúak, erősebb agancsot raknak fel és más viselkedésűek, a szociális szokásaik is mások, mint az erdőben vagy hegyvidéken élő társaiké (Barta 2012). A bakok tömege akár a 25 kilót is elérheti (Ophoven 2014). A nyílt alföldi területekre jellemző, hogy télen kisebb-nagyobb vegyes ivarú csapatokba szerveződnek, melyek majd csak a következő év tavaszán, a bakok territórium foglalásával egyidőben bomlanak fel (Loudon 1979). Az őz alapvetően egy ikerellő faj, de mezőgazdasági területen a jobb élőhelyi viszonyok miatt előfordul hármas, ritkán négyes alom is (Farágó 2002). Egyik legérdekesebb szaporodásbiológiai jellegzetessége az embrionális diapauza. A július végén, augusztus elején vemhesült őzsutában az embrió fejlődése egészen novemberig szünetel (Farágó 2002), így a suták téli kondícióját a vemhesség egyáltalán nem rontja, könnyebben átvészelik a táplálékban szegényebb téli hónapokat (Majzinger 2007). Az obligát embrionális diapauza csak az őznél fordul elő a párosujjú patások közt (Aitken 1974). Táplálkozása szempontjából nagyon válogatós, ún. pákosztos étrendet követ. A lágynövényi részeket fogyasztja legszívesebben (Farágó 2002).

Az őzzel való gazdálkodás országos szinten egy nagyon fontos kategóriája a vadgazdálkodásnak. Az Országos Vadgazdálkodási Adattár adataiból látható, hogy az egész ország területén elterjedt és nagy számban előforduló vadfajról beszélünk. Az őzre is jellemző az ivari dimorfizmus, a hím egyedek agancsot viselnek, ez adja a vadfaj vadgazdálkodási értékét. Az őz vadászati ideje április 15-től szeptember 30-ig tart, a suta, gida értékesítésére október 1-től február utolsó napjáig van lehetősége a vadgazdálkodásra jogosultaknak (1996. évi LV. törvény). Az őz vadászatának módjai a cserkelés, a barkácsolás, a lesvadászat, valamint a kizárólag őzakra, párzási időszakban gyakorolható őzhívás (Bertóti, 1956).

Mivel trófeaközpontú gazdálkodásról van szó, hazánkban is az a legfontosabb, hogy a lehető legtöbb érmes bakot biztosító állományösszetételt alakítsuk ki. A gazdálkodók közt gyakorta hallani, hogy a hatóság által előírt golyóérettségi kor nem helytálló, mert a trófeabírálati korra alapoz és nem veszik figyelembe a terület helyi adottságait. Majzinger (2006) szerint a tapasztalt, szakmájuk iránt elhivatott hivatásos vadászok, ha képesek olykor az agancs méretétől elhivatkozva mérlegelni és döntést hozni, általában jó közelítéssel tudják az adott bak korát megbecsülni. A korbecslési módszerek megbízhatóságát összehasonlító vizsgálatok is alátámasztják ezt, ahol az értékelés alapja a cementréteg számlálás, mint legmegbízhatóbb módszer (Marosán 2001). Szidnai (1973) véleménye az agancsnövekedéssel kapcsolatban az, hogy a bakok 6-7 éves korra érik el az ideális 26 cm-es szárhosszt. A jó képességű egyedek 5-7 éves korra érmes agancsot raknak fel és agancstömegük ezen a szinten

mozog 9 éves korig. Bakkay és mtsai (1976) kijelentik, hogy tapasztalati úton megállapították, hogy a legértékesebb bakok kora 9 év, egyöntetűen az ország valamennyi özes területére. Megállapították ugyanitt azt is, hogy az agancstömeg fejlődése egyenletes növekedést mutat 10 éves korig, majd innen kezdődik a kulminálás egyenletesen. Vizsgálataik alapján az agancstömeg maximális nagysága 9-11 éves kor között van. Bertóti (1976) is egyetért abban, hogy 9 év átlagosan a kulminációs kor, de lehetnek területek ahol ez korábban következik be. MAVOSZ (1980) özkonferenciáján egyértelműen kijelentik, hogy ha az őzbak eléri a kulminációt, vagyis kész, akkor elejtendő. Ez különböző populációknál, különböző területeken jelentős korbeltéréseket jelenthet. A 8/1993. (1.30.) sz. MÉM miniszteri rendelet az őzbakok golyóérettségi korát a trófeabírálat új rendszerében legalább 7 évben határozta meg (Szidnai 1993). A vadászati törvény (1996) végrehajtásáról szóló 79/2004. (V.4.) FVM rendelet a korábbi rendelethez képest a golyóérettségi kort 7 évről 6 évre csökkentette.

2.4.2 A gímszarvas

A gímszarvas (*Cervus elaphus*) Magyarország legnagyobb testű kérészt vadfaja (Szedzerjei 1965). Szunyoghy (1963) szerint a Kárpát-medence faunájában már több, mint 100 ezer éve folyamatosan jelen van a gím. Az OVA adatai szerint a 2021-22-es vadászati évben a létszám több, mint 120 ezer egyed volt (Csányi 2022), azonban minden valószínűség szerint az előző évekhez hasonlóan ez az érték alábecsült (Csányi 1989, 1991, Csányi és Tóth 2000, Bleier et al. 2020). Tóth és Szemethy (2000) szerint a változások legfőbb oka az újonnan telepített alföldi erdőségek, hiszen a gím főként ezek mentén terjed.

A bikák agancsot viselnek, melyet évről évre levetnek, majd új agancs képződik. A minden évben kifejlődő új agancs egy teljes szerv tökéletes regenerációjának egyedülálló példája az emlősök körében (Chapman 1975, Goss 1983). Ez az agancs, és annak tömege adja a vad jelentős vadgazdálkodási értékét. A mérsékelt égövi szarvasok késő tavasszal, kora nyáron fejlesztik hiperproduktumukat. A tél végének közeledtével és a nappali órák hosszabbá válásával a bika lehullatja előző évi fejdíszét. Nemsokkal ezután, pár nap múlva a bika meg is kezdi az új agancs képzését, ami 120 nap alatt éri el végleges méretét, formáját. A magas tesztoszteron szintnek nagyon fontos, esszenciális jelentősége van az agancs mineralizációjában, ugyanakkor a tavaszi alacsony tesztoszteron szint serkentő hatással van az agancsfejlődésre (Bartös et al., 2000). Ebből az okból következtetve lehetséges, hogy a tesztoszteron a regeneráció egyik természetes inhibitora (Price – Allen 2004).). Az agancsfejlődéshez nagyon fontos a kellő ásványi anyag bevitel, kimondottan a mész (CaO) és

a foszfor (P_2O_5) (Szederjei 1965). Ezeket az anyagokat természetes úton a fásszárú fajok lombjából szerzi be (Faragó 2012).

A gímszarvas bika vadászati idenye szeptember 1-től január 31-ig tart, a tehén szeptember 1. és január 31. között vadászható, az ünő május 1-től február utolsó napjáig, míg a borjú hasznosítására szeptember 1-től április 30-ig van lehetősége a vadgazdálkodóknak (1996. évi LV. törvény). A szarvas szaporodása korhoz és évszakhoz van kötve. Szaporodási időszakát a vadásznyelv bögésnek hívja (Borzsák 1981). A golyóérett bika hasznosítására szeptember 1-től október 31-ig van lehetőség. A legnagyobb agancstömeeggel rendelkező bikák hasznosításával tudja a vadgazdálkodásra jogosult a legmagasabb bevételi forrást elérni, amire a bögés időszakában van lehetősége. Vadászati módok közül leginkább a cserkelés, a lesvadászat, illetve a barkácsolás az, ahogyan a gímre eredményesen vadásznak (Bertóti 1956). A téli időszakban a társas vadászati módok közül a gímtarvad terelés (riglizés) alkalmával eredményesen vadászható (Borzsák 1981).

2.4.3 A vaddisznó

A vaddisznó (*Sus scrofa*) Földünk egyik legerősebb emlőse (Massei et al. 2015). Természetes előfordulása Nyugat-Európától, a mediterrán részekről kezdve Kelet-Oroszorszáig, Japánig, Délkelet-Ázsiáig terjed. Észak-Európában is több helyen újra megjelent. Jelen van Európa számos nagyvárosában is, köztük Berlinben, Barcelonában, Belgrádban, Rómában. Budapest környékén és belterületén is rendszeresen előfordul (Bogdán és Heltai 2014).

Folyamatos állománynövekedése tapasztalható Európa-szerte, így hazánkban is az elmúlt évtizedekben (Csányi és Lehoczki 2010). Borowik et al. (2013) kutatása szerint a vaddisznó szétterjedéséhez jelentősen hozzájárul az erdőterületek, illetve azokkal szomszédos mezőgazdasági területek aránybeli növekedése és a mocsaras vizes területek megfelelő elérhetősége. Az Országos Vadgazdálkodási Adattár (OVA) 2020-21-es jelentése szerint a hazai állomány létszáma majd 65000 egyed. Az élőhelyek vegetációs szerkezetére, a növényzet összetételére, vegetáció-dinamikájára és az életközösségek diverzitására a vaddisznó jelentős szabályzó hatással van (Mráz és Katona 2016).

A kifejlett nőivarú egyedet kocának, a hímeket kannak nevezzük. A malacokat emse vagy kanmalac jelzővel különítjük el nemük szerint. Különösen a kan szemfogai hatalmasak, kampó szerűek, a vadásznyelv agyarnak hívja. Az agyar adja a vaddisznó legjelentősebb vadgazdálkodási értékét. Hossza és alakja, vastagsága szerint következtetni lehet az egyed

korára. Az agyar kétharmada az állkapocsba van beágyazva (Borzsák 1981). A vaddisznó hasznosítására mindig lehetősége van a vadgazdálkodásra jogosultnak, hiszen vadászati idénye egész évben tart az 1996. évi LV. törvény alapján.

A vaddisznó szociális viselkedéséről elmondható, hogy kondákba szerveződve, csoportosan, egy többnyire éjszaka aktív vadfajról beszélünk. A vadászati módok közül társas formában a vaddisznóhajtás során tudják a vadgazdálkodók a legnagyobb mennyiségben hasznosítani a vadfajt, emellett a szórón történő lesvadászat és az éjszakai vadkárrelhárító vadászat is egy gyakori, többnyire vaddisznóra irányuló egyéni vadászati mód (Borzsák 1981). Az öreg kanokról elmondható, hogy magányosan élnek és csak a bűgás idején keresik fel a kondákat. Különleges vadászati módszer a sertevad nyomon követése, mely általában téli, havas körülmények között zajlik. (Borzsák 1981). A bérvadászok igénye a vaddisznó vadászata iránt folyamatosan növekvő tendenciát mutat (Jánoska 2001).

3 Anyag és módszer

3.1 Adatgyűjtés

A szakdolgozatomhoz szükséges statisztikai feldolgozás elkészítéséhez az Országos Vadgazdálkodási Adattár szolgáltatta a szükséges adatokat. Ezt a rendszert az 1996. évi LV. törvényben hívták életre. A törvény így szól:” 41. § (2) A vadgazdálkodási tevékenység tervszerűségét: d) az Adattár fenntartásával, valamint az abban foglalt egyes adatok kötelező felhasználásával kell biztosítani. „, Az OVA tartalmazza Magyarország vadállományra és vadgazdálkodásra vonatkozó adatait, beleértve az állománybecsléseket, teríték adatokat és trófea adatokat. Ezek az 1996-os évtől kezdve megyei bontásban is elérhetőek. Mivel a vadászati év februárban kezdődik, az OVA is ehhez igazodik, így a statisztikák két évszámmal (pl.: 1998/1999) jelölve kerülnek feljegyzésre.

A téma feldolgozásához az OVA adatai közül a következőket használtam fel: gímszarvas tervezett elejtési mennyiség, lőtt vad mennyiség, terítékadatok alapján koreloszlás, terítékadatok alapján trófeatómeg eloszlás, őz tervezett elejtési mennyiség, lőtt vad mennyiség, terítékadatok alapján koreloszlás, trófeatómeg eloszlás, vaddisznó tervezett elejtési mennyiség, lőtt vad mennyiség, vaddisznó kan esetében agyarhossz eloszlás. Ezen adatokat a 2007-2016 közötti időszakra vonatkozóan vizsgáltam.

A vizsgálat során pénzüsszegben volt szükséges megadnom vadfajonként, kor, ivar, valamint a trófea értéke szerint az összeget. Ennek számításához a Nemzeti Jogszabálytár (NJT) alapján kerestem ki az 1996. évi LV. törvény adott időszakra hatályos rendelete alapján az egyes vadfajok vadgazdálkodási értékét.

Az adatokat Microsoft Excel programban rendszereztem.

3.2 Vizsgálati módszerek

A kiindulási pont minden vadfaj esetében az adott évi vadgazdálkodási tervben előírt tervezett hasznosítási mennyiség volt. A tervezett és az elejtett mennyiség különbségét kiszámolva megkaptam a bentmaradt vadmennyiséget. Ha pozitív eredményt kaptam, a terv alulteljesítésre került, ha negatív, akkor túlteljesítették a tervet a vadgazdálkodásra jogosultak.

A gímszarvas tehén, borjú, az őz suta, gida, illetve a vaddisznó koca, süldő, malac esetében a bentmaradó vadmennyiséget szoroztam az adott ivarú, korú vadfaj

vadgazdálkodási értékével, így megkaptam a tervezett és az elejtendő mennyiség különbségének értékét.

Gímszarvas bika esetében is kiszámoltam a tervezett és a hasznosított egyedszám különbségét, majd az adott évi teríték koreloszlásának arányszámai alapján számoltam ki, hogy milyen korú egyedből hány darabbal teljesítették túl vagy éppen alul a tervet. Az adott évi teríték trófeatómeg eloszlásának arányából tudtam kiszámolni, hogy hogyan oszlik el a bentmaradt vadmennyiség a három trófeatómeg csoport (5 kg alatt; 5-10 kg; 10 kg felett) között.

Őzbak esetében számításaim hasonló metodikát követtek, mint a fentebb említett gímszarvas bika számítások során. A különbség ez esetben az volt, hogy őzbak esetében csupán két trófeatómeg csoportra (350 g alatt; 350 g felett) vonatkoztatva kellett a műveleteket elvégeznem.

A vaddisznó kan esetében is kiszámoltam az előzőekben említett módon a tervezett és a hasznosított vadlétszám különbségét, a trófea értékét itt az agyarhossz képzi, az adott évi teríték agyarhossz eloszlásának arányszámai alapján végeztem el a műveleteket, hogy megtudjam hogyan oszlik el a számolt vadmennyiség a két értékképző kategória (0-18 cm; 18 cm felett) között.

4 Eredmények és értékelésük

4.1 Bács-Kiskun megye

Gímszarvas: A vizsgált időszak egészében 18509 gímszarvas hasznosítása volt a terv, ebből 17296 egyed került terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **1213** egyeddel teljesítették alá a tervet a vizsgált 10 évben. A tervtől való eltérés aránya **6,6%**. A bentmaradó 1213 egyed vadgazdálkodási értéke **651.900.000** forint.

Őz: A vizsgált 10 évben összesen 91575 őz elejtése volt a terv, ebből 86986 egyed lett hasznosítva. A vadászatra jogosultak **4589** egyeddel ejtettek el kevesebbet, mint az előírt mennyiség a vizsgált időszakban. A éves vadgazdálkodási tervekhez képest **5%-al** alulteljesítette a tervet a vadgazdálkodásra jogosult. A bentmaradó 4589 egyed vadgazdálkodási értéke **439.600.000** forint.

Vaddisznó: A vizsgált időszak egészére 41918 vaddisznó hasznosítása volt a terv, ebből 38459 egyed hoztak terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **3459** egyeddel teljesítették alá a tervet a vizsgált 10 évben. A tervtől való eltérés aránya **8,2%**. A bentmaradó 3459 egyed vadgazdálkodási értéke **637.400.000** forint.

ÖsszesítésA vizsgált időszak egészét, illetve minden vadfajt figyelembe véve az összesítés alapján Bács-Kiskun megyében **9256** egyeddel kevesebb lett az éves tervekhez képest a hasznosított mennyiség. A 9256 egyed vadgazdálkodási értéke **1.728.900.000** forint. Az éves vadgazdálkodási tervtől való eltérés kizárólag a 2016-os évben mutat negatív értéket, vagyis ez volt az egyetlen év, amikor több egyed került hasznosításra, mint a tervezett mennyiség.

4.2 Baranya megye

Gímszarvas: A vizsgált időszak egészében 45135 gímszarvas hasznosítása volt a terv, ebből 44338 egyed került terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **797** egyeddel teljesítették alá a tervet a vizsgált 10 évben. A tervtől való eltérés aránya **1,8%**. A bentmaradó 797 egyed vadgazdálkodási értéke **1.490.200.000** forint.

Őz: A vizsgált 10 évben összesen 41074 őz elejtése volt a terv, ebből 34662 egyed lett hasznosítva. A vadászatra jogosultak **6412** egyeddel ejtettek el kevesebbet, mint az előírt mennyiség a vizsgált időszakban. A éves vadgazdálkodási tervekhez képest **15,6%-os** alulteljesítés figyelhető meg. A bentmaradó 6412 egyed vadgazdálkodási értéke **743.750.000** forint.

Vaddisznó: A vizsgált időszak egészére 81284 vaddisznó hasznosítása volt a terv, 91440 egyed hoztak terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **10156** egyeddel teljesítették túl a

tervet a vizsgált 10 évben. A tervtől való eltérés aránya **11,1%**. A 10156 egyed vadgazdálkodási értéke **3.287.400.000** forint. Vaddisznó esetében az éves vadgazdálkodási tervtől való eltérés alapján többlet bevétel keletkezett.

Összesítés: Az összesítő táblázat alapján mindhárom vizsgált vadfajt figyelembe véve a 10 év alatt Baranya megyében **2947** egyeddel lett több hasznosítva, mint az éves tervekben előírt mennyiség. A 2947 egyed vadgazdálkodási értéke **1.051.750.000** forint, vagyis ennyi többlet bevétel keletkezett a vizsgált időszakban. A 2007-2016 közötti időszakban 3 alkalommal teljesítették alul, 7 alkalommal teljesítették felül a terveket.

4.3 Békés megye

Gímszarvas: A vizsgált időszak egészében 2303 gímszarvas hasznosítása volt a terv, ebből 678 egyed került terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **1625** egyeddel teljesítették alá a tervet a vizsgált 10 évben. A tervtől való eltérés aránya **70,6%**. A bentmaradó 678 egyed vadgazdálkodási értéke **599.450.000** forint.

Őz: A vizsgált 10 évben összesen 84739 őz elejtése volt a terv, ebből 76982 egyed lett hasznosítva. A vadászatra jogosultak **7757** egyeddel ejtettek el kevesebbet, mint az előírt mennyiség a vizsgált időszakban. A éves vadgazdálkodási tervekhez képest **9,1%**-al alulteljesítették a tervet a vadgazdálkodásra jogosultak. A bentmaradó 7757 egyed vadgazdálkodási értéke **943.100.000** forint.

Vaddisznó: A vizsgált időszak egészére 10244 vaddisznó hasznosítása volt a terv, ebből 6279 egyedot hoztak terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **3965** egyeddel teljesítették alá a terveket a vizsgált 10 évben. A tervtől való eltérés aránya **38,7%**. A bentmaradó 3965 egyed vadgazdálkodási értéke **580.950.000** forint.

Összesítés: A vizsgált időszak egészét, mindhárom vadfajt figyelembe véve az összesítés alapján Békés megyében **13347** egyeddel kevesebb lett az éves tervekhez képest hasznosítva. A 9256 egyed vadgazdálkodási értéke **2.123.500.000** forint. Az éves vadgazdálkodási tervtől való eltérés minden évben pozitív értéket mutat, vagyis az összesítő táblázat alapján egy évben sem tudták a vadgazdálkodásra jogosultak 100%-osan vagy afelett teljesíteni a terveket a három vadfaj esetében.

4.4 Borsod megye

Gímszarvas: A vizsgált időszak egészében 24369 gímszarvas hasznosítása volt a terv, ebből 23784 egyed került terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **585** egyeddel teljesítették alul a tervet a vizsgált 10 évben. A tervtől való eltérés aránya **2,4%**. A bentmaradó 585 egyed vadgazdálkodási értéke **613.800.000** forint.

Őz: A vizsgált 10 évben összesen 62674 őz elejtése volt a terv, ebből 57251 egyed lett hasznosítva. A vadászatra jogosultak **5423** egyeddel ejtettek el kevesebbet, mint az előírt mennyiség a vizsgált időszakban. A éves vadgazdálkodási tervekhez képest **8,6%**-al alulteljesítette a tervet a vadgazdálkodásra jogosult. A bentmaradó 5423 egyed vadgazdálkodási értéke **591.300.000** forint.

Vaddisznó: A vizsgált időszak egészére 114102 vaddisznó hasznosítása volt a terv, 124871 egyedot hoztak terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **10769** egyeddel teljesítették túl a tervet a vizsgálat időtartama alatt. A tervtől való eltérés aránya **9,4%**. A 10769 egyed vadgazdálkodási értéke **3.938.200.000** forint. Vaddisznó esetében többlet bevétel keletkezett.

Összesítés: Az összesítő táblázat alapján mindhárom vizsgált vadfajt figyelembe véve a 10 év alatt Borsod megyében **4761** egyeddel lett több hasznosítva, mint az éves tervekben előírt mennyiség. A 4761 egyed vadgazdálkodási értéke **2.733.100.000** forint, vagyis ennyi többlet bevétel keletkezett a vizsgált időszakban. A 2007-2016 közötti időszakban 2 évben teljesítették alul, 8 évben teljesítették felül a terveket a három vadfaj esetében, összegzés után.

4.5 Csongrád megye

Gímszarvas: A vizsgált időszak egészében 452 gímszarvas hasznosítása volt a terv, ebből 340 egyed került terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **112** egyeddel teljesítették alá a tervet a vizsgált 10 évben. A tervtől való eltérés aránya **24,8%**. A bentmaradó 112 egyed vadgazdálkodási értéke **52.500.000** forint.

Őz: A vizsgált 10 évben összesen 72340 őz elejtése volt a terv, ebből 67212 egyed lett hasznosítva. A vadászatra jogosultak **5128** egyeddel ejtettek el kevesebbet, mint az előírt mennyiség a vizsgált időszakban. A éves vadgazdálkodási tervekhez képest **7,1%**-al alulteljesítette a tervet a vadgazdálkodásra jogosult. A bentmaradó 5128 egyed vadgazdálkodási értéke **384.800.000** forint.

Vaddisznó: A vizsgált időszak egészére 6165 vaddisznó hasznosítása volt a terv, 5730 egyedot hoztak terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **435** egyeddel teljesítették alá a tervet a vizsgálat időtartama alatt. A tervtől való eltérés aránya **7,1%**. Mivel vaddisznó kan esetében a vizsgálat időtartama alatt 5 vadászati évben is felülteljesítették a tervet, így a kevesebb hasznosított összegyedszám ellenére is többlet bevétel keletkezett Csongrád megyében, aminek összege **130.300.000** forint.

Összesítés: A vizsgált időszak egészét, illetve mindhárom vadfajt figyelembe véve az összesítés alapján Csongrád megyében **5675** egyeddel kevesebb lett az éves tervekhez képest hasznosítva. Az 5675 egyed vadgazdálkodási értéke **424.100.000** forint. Az éves

vadgazdálkodási tervtől való eltérés a vizsgálat időtartama alatt 9 vadászati évben pozitív értéket mutat, vagyis az összesítő táblázat alapján csak a 2015/16 vadászati évben tudták a vadgazdálkodásra jogosultak 100%-osan vagy afelett teljesíteni a tervet a három vadfaj esetében.

4.6 Fejér megye

Gímszarvas: A vizsgált időszak egészében 13579 gímszarvas hasznosítása volt a terv, ebből 10109 egyed került terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **3470** egyeddel teljesítették alá a tervet a vizsgált 10 évben. A tervtől való eltérés aránya **25,6%**. A bentmaradó 3470 egyed vadgazdálkodási értéke **1.472.150.000** forint.

Őz: A vizsgált 10 vadászati évben összesen 40872 őz elejtése volt a terv, ebből 34757 egyed lett hasznosítva. A vadászatra jogosultak **6115** egyeddel ejtettek el kevesebbet, mint az előírt mennyiség a vizsgált időszakban. A éves vadgazdálkodási tervekhez képest **15%-al** alulteljesítette a tervet a vadgazdálkodásra jogosult. A bentmaradó 6115 egyed vadgazdálkodási értéke **757.700.000** forint.

Vaddisznó: A vizsgált időszak egészére 39391 vaddisznó hasznosítása volt a terv, 36459 egyed hoztak terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **2932** egyeddel teljesítették alá a tervet a vizsgálat időtartama alatt. A tervtől való eltérés aránya **7,4%**. Mivel vaddisznó kan esetében a vizsgálat időtartama alatt 9 vadászati évben is felülteljesítették a tervet, így a kevesebb hasznosított összegyedszám ellenére is többlet bevétel keletkezett Fejér megyében, aminek összege **164.550.000** forint.

Összesítés: A vizsgált időszak egészét, illetve mindhárom vadfajt figyelembe véve az összesítés alapján Fejér megyében **12517** egyeddel kevesebb lett az éves tervekhez képest hasznosítva. A 12517 egyed vadgazdálkodási értéke **2.065.300.000** forint. Az éves vadgazdálkodási tervtől való eltérés minden évben pozitív értéket mutat, vagyis az összesítő táblázat alapján egy évben sem tudták a vadgazdálkodásra jogosultak 100%-osan vagy afelett teljesíteni a terveket a három vadfaj esetében.

4.7 Győr-Moson-Sopron megye

Gímszarvas: A vizsgált időszak egészében 41650 gímszarvas hasznosítása volt a terv, ebből 36691 egyed került terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **4959** egyeddel teljesítették alá a tervet a vizsgált 10 évben. A tervtől való eltérés aránya **11,9%**. A bentmaradó 4969 egyed vadgazdálkodási értéke **1.580.400.000** forint, a vizsgált időszak alatt nem volt olyan vadászati év, amikor a három vizsgált vadfaj esetében 100%-ra vagy felette teljesítették volna a vadászatra jogosultak a terveket.

Őz: A vizsgált 10 vadászati évben összesen 79557 őz elejtése volt a terv, ebből 69043 egyed lett hasznosítva. A vadászatra jogosultak **10514** egyeddel ejtettek el kevesebbet, mint az előírt mennyiség a vizsgált időszakban. A éves vadgazdálkodási tervekhez képest **13,2%**-al alulteljesítette a tervet a vadgazdálkodásra jogosult. A bentmaradó 10514 egyed vadgazdálkodási értéke **1.080.650.000** forint.

Vaddisznó: A vizsgált időszak egészére 74796 vaddisznó hasznosítása volt a terv, 73191 egyed hoztak terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **1605** egyeddel teljesítették alul a tervet a vizsgálat időtartama alatt. A tervtől való eltérés aránya **2,1%**. Mivel vaddisznó kan esetében a vizsgálat időtartama alatt 8 vadászati évben is felülteljesítették a tervet, így a kevesebb hasznosított összegyedszám ellenére is többlet bevétel keletkezett Győr-Moson-Sopron megyében, aminek összege **211.850.000** forint.

Összesítés: A vizsgált időszak egészét, illetve mindhárom vadfajt figyelembe véve az összesítés alapján Győr-Moson-Sopron megyében **17078** egyeddel kevesebb lett az éves tervekhez képest hasznosítva. A 17078 egyed vadgazdálkodási értéke **2.427.200.000** forint. Az éves vadgazdálkodási tervtől való eltérés a 2007/2008 és 2009/2010 évben negatív értéket mutat, ezekben az években 100% felett teljesítették a terveket, az összesítő táblázat alapján a másik nyolc évben nem tudták a vadgazdálkodásra jogosultak 100%-osan vagy afelett teljesíteni a terveket a három vadfaj esetében.

4.8 Hajdú-Bihar megye

Gímszarvas: A vizsgált időszak egészében 1735 gímszarvas hasznosítása volt a terv, ebből 780 egyed került terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **955** egyeddel teljesítették alá a tervet a vizsgált 10 évben. A tervtől való eltérés aránya **55%**. A bentmaradó 955 egyed vadgazdálkodási értéke **457.150.000** forint. A vizsgált időszak alatt nem volt olyan vadászati év, amikor a három vizsgált vadfaj esetében 100%-ra vagy felette teljesítették volna a vadászatra jogosultak a terveket.

Őz: A vizsgált 10 vadászati évben összesen 59117 őz elejtése volt a terv, ebből 51762 egyed lett hasznosítva. A vadászatra jogosultak **7355** egyeddel ejtettek el kevesebbet, mint az előírt mennyiség a vizsgált időszakban. A éves vadgazdálkodási tervekhez képest **12,4%**-al alulteljesítette a tervet a vadgazdálkodásra jogosult. A bentmaradó 7355 egyed vadgazdálkodási értéke **978.100.000** forint.

Vaddisznó: A vizsgált időszak egészére 21152 vaddisznó hasznosítása volt a terv, 21054 egyed hoztak terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **98** egyeddel teljesítették alul a tervet a vizsgálat időtartama alatt. A tervtől való eltérés aránya **0,4%**. Mivel vaddisznó kan

esetében a vizsgálat időtartama alatt 9 vadászati évben is felülteljesítették a tervet, így a kevesebb hasznosított összegyedszám ellenére is többlet bevétel keletkezett Hajdú-Bihar megyében, aminek összege **692.950.000** forint.

Összesítés: A vizsgált időszak egészét, illetve mindhárom vadfajt figyelembe véve az összesítés alapján Hajdú-Bihar megyében **8435** egyeddel kevesebb lett az éves tervekhez képest hasznosítva. A 8435 egyed vadgazdálkodási értéke **742.300.000** forint. Az éves vadgazdálkodási tervtől való eltérés a 2011/12, a 2012/13, a 2013/14 és a 2016/17 években negatív értéket mutat, ezekben az években 100% felett teljesítették a terveket, az összesítő táblázat alapján a másik 6 vadászati évben nem tudták a vadgazdálkodásra jogosultak 100%-osan vagy afelett hasznosítani az előírt mennyiséget a három vadfaj esetében.

4.9 Heves megye

Gímszarvas: A vizsgált időszak egészében 19465 gímszarvas hasznosítása volt a terv, 21209 egyed került terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **1744** egyeddel teljesítették túl a tervet a vizsgált 10 évben. A tervtől való eltérés aránya **8,2%**. A többlet bevétel pénzbeli összege az 1744 egyed vadgazdálkodási értéke alapján **193.300.000** forint.

Őz: A vizsgált 10 vadászati évben összesen 37398 őz elejtése volt a terv, ebből 36093 egyed lett hasznosítva. A vadászatra jogosultak **1305** egyeddel ejtettek el kevesebbet, mint az előírt mennyiség a vizsgált időszakban. A éves vadgazdálkodási tervekhez képest **3,5%**-al alulteljesítette a tervet a vadgazdálkodásra jogosult. A bentmaradó 1305 egyed vadgazdálkodási értéke **118.750.000** forint.

Vaddisznó: A vizsgált időszak egészére 56129 vaddisznó hasznosítása volt a terv, 59903 egyed hoztak terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **3774** egyeddel teljesítették túl a tervet a vizsgálat időtartama alatt. A tervtől való eltérés aránya **6,7%**. Többlet bevétel keletkezett, amelynek összege a vadgazdálkodási érték alapján számolva **462.100.000** forint.

Összesítés: A vizsgált időszak egészét, illetve mindhárom vadfajt figyelembe véve az összesítés alapján Heves megyében **3943**-al több egyed lett az éves tervekhez képest hasznosítva. A 3943 egyed vadgazdálkodási értéke alapján **536.650.000** forintnyi bevétel többlet keletkezett. Az éves vadgazdálkodási tervtől való eltérés a 2009/10, 2010/11, 2011/12, 2012/13, 2015/16 és a 2016/17 években negatív értéket mutat, ezekben az években 100% felett teljesítették a terveket a vadgazdálkodásra jogosultak.

4.10 Komárom-Esztergom megye

Gímszarvas: A vizsgált időszak egészében 22742 gímszarvas hasznosítása volt a terv, ebből 18732 egyed került terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **4010** egyeddel teljesítették alá

a tervet a vizsgált 10 évben. A tervtől való eltérés aránya **17,6%**. A bentmaradó 4010 egyed vadgazdálkodási értéke **1.669.500.000** forint. A vizsgált időszak alatt nem volt olyan vadászati év, amikor a vizsgált vadfaj esetében 100%-ra vagy felette teljesítették volna a vadászatra jogosultak a terveket.

Őz: A vizsgált 10 vadászati évben összesen 22320 őz elejtése volt a terv, ebből 17815 egyed lett hasznosítva. A vadászatra jogosultak **4505** egyeddel ejtettek el kevesebbet, mint az előírt mennyiség a vizsgált időszakban. A éves vadgazdálkodási tervekhez képest **20,1%**-al alulteljesítette a tervet a vadgazdálkodásra jogosult. A bentmaradó 4505 egyed vadgazdálkodási értéke **505.600.000** forint.

Vaddisznó: A vizsgált időszak egészére 43721 vaddisznó hasznosítása volt a terv, 47916 egyedeket hoztak terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **4195** egyeddel teljesítették túl a tervet a vizsgálat időtartama alatt. A tervtől való eltérés aránya **9,6%**. Többlet bevétel keletkezett, amelynek összege a vadgazdálkodási érték alapján számolva **1.316.000.000** forint.

Összesítés: A vizsgált időszak egészét, illetve mindhárom vadfajt figyelembe véve az összesítés alapján Komárom-Esztergom megyében **4320**-al kevesebb egyed lett az éves tervekhez képest hasznosítva. A bentmaradt 4320 egyed vadgazdálkodási értéke **859.100.000**. Az éves vadgazdálkodási tervtől való eltérés a 2007/08, a 2012/13, és a 2016/17 években negatív értéket mutat, ezekben az években 100% felett teljesítették a terveket a vadgazdálkodásra jogosultak a három vadfaj esetében.

4.11 Nógrád megye

Gímszarvas: A vizsgált időszak egészében 20900 gímszarvas hasznosítása volt a terv, 21145 egyed került terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **245** egyeddel teljesítették felül a tervet a vizsgált 10 évben. A tervtől való eltérés aránya **1,2%**. A bentmaradó 245 egyed vadgazdálkodási értéke **416.650.000** forint. A vizsgált időszak alatt nem volt olyan vadászati év, amikor a gímbika esetében 100%-ra vagy felette teljesítették volna a vadászatra jogosultak a terveket.

Őz: A vizsgált 10 vadászati évben összesen 21762 őz elejtése volt a terv, ebből 20298 egyed lett hasznosítva. A vadászatra jogosultak **1464** egyeddel ejtettek el kevesebbet, mint az előírt mennyiség a vizsgált időszakban. A éves vadgazdálkodási tervekhez képest **6,7%**-al alulteljesítette a tervet a vadgazdálkodásra jogosult. A bentmaradó 1464 egyed vadgazdálkodási értéke **14.500.000** forint.

Vaddisznó: A vizsgált időszak egészére 74934 vaddisznó hasznosítása volt a terv, 74034 egyedeket hoztak terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **900** egyeddel teljesítették alá a

tervet a vizsgálat időtartama alatt. A tervtől való eltérés aránya **1,2%**. Mivel vaddisznó kan esetében a vizsgálat időtartama alatt 9 vadászati évben is felülteljesítették a tervet, így a kevesebb hasznosított összegyedszám ellenére is bevétel többlet keletkezett Nógrád megyében, aminek összege **1.412.700.000** forint.

Összesítés: A vizsgált időszak egészét, illetve mindhárom vadfajt figyelembe véve az összesítés alapján Nógrád megyében **2119**-el kevesebb egyed lett az éves tervekhez képest hasznosítva. A bentmaradt 2119 egyed ellenére bevétel többlet keletkezett, mivel a nagyobb értékű trófeás vadat magasabb arányban hasznosították, mint a tarvadat. A többlet bevétel összege **919.200.000** forint. Az összegyedszámot az éves vadgazdálkodási tervekhez képest 3 vadászati év kivételével (2008/09; 2013/14; 2016/17) 100% felett teljesítették a három vadfaj esetében.

4.12 Pest megye

Gímszarvas: A vizsgált időszak egészében 17909 gímszarvas hasznosítása volt a terv, ebből 17781 egyed került terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **245** egyeddel teljesítették alul a tervet a vizsgált 10 évben. A tervtől való eltérés aránya **0,7%**. A bentmaradó 245 egyed vadgazdálkodási értéke **490.350.000** forint. Gímbika esetében a vizsgált időszakban egy évben sem teljesítették a tervet 100%-ra vagy felette a vadgazdálkodásra jogosultak.

Őz: A vizsgált 10 vadászati évben összesen 65205 őz elejtése volt a terv, ebből 59566 egyed lett hasznosítva. A vadászatra jogosultak **5639** egyeddel ejtettek el kevesebbet, mint az előírt mennyiség a vizsgált időszakban. A éves vadgazdálkodási tervekhez képest **8,6%**-al alulteljesítette a tervet a vadgazdálkodásra jogosult. A bentmaradó 5639 egyed vadgazdálkodási értéke **680.750.000** forint.

Vaddisznó: A vizsgált időszak egészére 71553 vaddisznó hasznosítása volt a terv, 79142 egyedot hoztak terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **7589** egyeddel teljesítették felül a tervet a vizsgálat időtartama alatt. A tervtől való eltérés aránya **10,6%**. Bevétel többlet keletkezett, melynek összege Pest megyében, **1.524.050.000** forint.

Összesítés: A vizsgált időszak egészét, illetve mindhárom vadfajt figyelembe véve az összesítés alapján Pest megyében **1822**-vel több egyed lett az éves tervekhez képest hasznosítva. Az 1822 egyed által keletkezett többlet bevétel összege a vadgazdálkodási érték alapján **352.950.000** forint. Az összegyedszámot az éves vadgazdálkodási tervekhez képest a vizsgálat időtartama alatt 4 vadászati évben 100% felett teljesítették a három vadfaj esetében, a maradék 6 vadászati évben pedig alulteljesítették.

4.13 Somogy megye

Gímszarvas: A vizsgált időszak egészében 73017 gímszarvas hasznosítása volt a terv, 76160 egyed került terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **3143** egyeddel teljesítették felül a tervet a vizsgált 10 évben. A tervtől való eltérés aránya **4,3%**. Annak ellenére, hogy a terv felülteljesítésre került, többlet bevétel nem keletkezett, mivel gímbika esetében 9 vadászati évben nem hasznosították a vadgazdálkodásra jogosultak 100%-osan az előírt mennyiséget. A gímszarvasból származó hasznosítási tartalék összege **482.350.000** forint.

Őz: A vizsgált 10 vadászati évben összesen 50204 őz elejtése volt a terv, ebből 43875 egyed lett hasznosítva. A vadászatra jogosultak **6329** egyeddel ejtettek el kevesebbet, mint az előírt mennyiség a vizsgált időszakban. A éves vadgazdálkodási tervekhez képest **12,6%**-al alulteljesítette a tervet a vadgazdálkodásra jogosult. A bentmaradó 6329 egyed vadgazdálkodási értéke **560.750.000** forint.

Vaddisznó: A vizsgált időszak egészére 108320 vaddisznó hasznosítása volt a terv, 118957 egyed hoztak terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **10637** egyeddel teljesítették felül a tervet a vizsgálat időtartama alatt. A tervtől való eltérés aránya **9,8%**. Többlet bevétel keletkezett, melynek összege Somogy megyében **4.079.000.000** forint.

Összesítés: A vizsgált időszak egészét, illetve mindhárom vadfajt figyelembe véve az összesítés alapján Somogy megyében a tervezett és a hasznosított mennyiség különbsége **7451** egyed. A 7451 egyed által keletkezett többlet bevétel összege **3.035.900.000** forint. Az összegyedszámot az éves vadgazdálkodási tervekhez képest a vizsgálat időtartama alatt 6 vadászati évben 100% felett teljesítették a három vadfaj esetében, a maradék 4 vadászati évben pedig alulteljesítették.

4.14 Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Gímszarvas: A vizsgált időszak egészében 4236 gímszarvas hasznosítása volt a terv, ebből 3201 egyed került trítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **1035** egyeddel teljesítették alul a tervet a vizsgált 10 évben. A tervtől való eltérés aránya **24,4%**. A bentmaradó 1035 egyed vadgazdálkodási értéke **434.900.000** forint. Gímszarvas esetében a vizsgált időszakban egy évben sem teljesítették a tervet 100%-ra vagy felette a vadgazdálkodásra jogosultak.

Őz: A vizsgált 10 vadászati évben összesen 83941 őz elejtése volt a terv, ebből 76608 egyed lett hasznosítva. A vadászatra jogosultak **7333** egyeddel ejtettek el kevesebbet, mint az előírt mennyiség a vizsgált időszakban. A éves vadgazdálkodási tervekhez képest **8,7%**-al alulteljesítette a tervet a vadgazdálkodásra jogosult. A bentmaradó 7333 egyed vadgazdálkodási értéke **485.000.000** forint.

Vaddisznó: A vizsgált időszak egészére 38109 vaddisznó hasznosítása volt a terv, 36160 egyed kerül terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **1949** egyeddel teljesítették alá a tervet a vizsgálat időtartama alatt. A tervtől való eltérés aránya **5,1%**. Mivel vaddisznó kan esetében a vizsgálat időtartama alatt 9 vadászati évben is felülteljesítették a tervet, így a kevesebb hasznosított összegyedszám ellenére is többlet bevétel keletkezett Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, aminek összege **388.400.000** forint.

Összesítés: A vizsgált időszak egészét, illetve mindhárom vadfajt figyelembe véve az összesítés alapján Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében **10317**-el kevesebb egyed lett az éves tervekhez képest hasznosítva. A bentmaradt 10317 egyed vadgazdálkodási értéke **531.500.000** forint. Az éves vadgazdálkodási tervtől való eltérés a 2007/08-as évben negatív értéket mutat, ebben az évben 100% felett teljesítették a terveket a vadgazdálkodásra jogosultak a három vadfaj esetében, a másik 9 évben nem hasznosították teljes mértékben az előírt mennyiséget.

4.15 Jász-Nagykun-Szolnok megye

Gímszarvas: A vizsgált időszak egészében 56 gímszarvas hasznosítása volt a terv, ebből 3 egyed került terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **53** egyeddel teljesítették alá a tervet a vizsgált 10 évben. A tervtől való eltérés aránya **94,6%**. A bent maradó 53 egyed vadgazdálkodási értéke **23.400.000** forint.

Őz: A vizsgált 10 vadászati évben összesen 65879 őz elejtése volt a terv, ebből 64079 egyed lett hasznosítva. A vadászatra jogosultak **1800** egyeddel ejtettek el kevesebbet, mint az előírt mennyiség a vizsgált időszakban. A éves vadgazdálkodási tervekhez képest **2,8%**-al alulteljesítette a tervet a vadgazdálkodásra jogosult. A bentmaradó 1800 egyed vadgazdálkodási értéke **144.950.000** forint.

Vaddisznó: A vizsgált időszak egészére 8508 vaddisznó hasznosítása volt a terv, 9826 egyed kerül terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **1318** egyeddel teljesítették túl. A tervtől való eltérés aránya **15,5%**. A megyében így bevétel többlet keletkezett, aminek összege **532.900.000** forint.

Összesítés: A vizsgált időszak egészét, illetve mindhárom vadfajt figyelembe véve az összesítés alapján Jász-Nagykun-Szolnok megyében **535** egyeddel kevesebb lett az éves tervekhez képest hasznosítva. Mivel vaddisznóból nagy méretű felülhasznosítás volt, a 10 év mérlege így is **364.550.000** forint többlet bevétel keletkezett. A vaddisznó korosztályaiból csak a malacnál figyelhető meg alulteljesítés, minden más esetben az ellenkezője volt megfigyelhető. Gím tarvadból a vizsgálati időszakban egy egyed sem került terítékre.

4.16 Tolna megye

Gímszarvas: A vizsgált időszak egészében 28475 gímszarvas hasznosítása volt a terv, ebből 26493 egyed került terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **2121** egyeddel teljesítették alul a tervet a vizsgált 10 évben. A tervtől való eltérés aránya **7,4%**. A bentmaradó 2121 egyed vadgazdálkodási értéke **egymilliárd-négyszázmillió-hatszázézer** forint.

Őz: A vizsgált 10 vadászati évben összesen 40517 őz elejtése volt a terv, ebből 35703 egyed lett hasznosítva. A vadászatra jogosultak **4814** egyeddel ejtettek el kevesebbet, mint az előírt mennyiség a vizsgált időszakban. A éves vadgazdálkodási tervekhez képest **11,9%**-al alulteljesítette a tervet a vadgazdálkodásra jogosult. A bentmaradó 4814 egyed vadgazdálkodási értéke **607.650.000** forint. Őz esetében egyik évben sem sikerült a terv 100%-át hasznosítani a megyében.

Vaddisznó: A vizsgált időszak egészére 52152 vaddisznó hasznosítása volt a terv, 49 767 egyedot hoztak terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **2385** egyeddel teljesítették alul a tervet a vizsgálat időtartama alatt. A tervtől való eltérés aránya **4,6%**. Ennek ellenére többlet bevétel keletkezett, mert kanból a tervnél 2195-tel többet ejtettek el. Ennek összege **350.150.000** forint.

Összesítés: A vizsgált időszak egészét, illetve mindhárom vadfajt figyelembe véve az összesítés alapján Tolna megyében **9320**-szal kevesebb egyed lett az éves tervekhez képest hasznosítva. A 9320 egyed vadgazdálkodási értéke **1.658.100.000** forint.

4.17 Vas megye

Gímszarvas: A vizsgált időszak egészében 41634 gímszarvas hasznosítása volt a terv, ebből 38500 egyed került terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **3134** egyeddel teljesítették alá a tervet a vizsgált 10 évben. A tervtől való eltérés aránya **7,5%**. A bentmaradó 3134 egyed vadgazdálkodási értéke **1.273.300.000** forint. Bikából egyik évben sem teljesült a terv 100%-a.

Őz: A vizsgált 10 évben összesen 52349 őz elejtése volt a terv, ebből 44762 egyed lett hasznosítva. A vadászatra jogosultak **7587** egyeddel ejtettek el kevesebbet, mint az előírt mennyiség a vizsgált időszakban. A éves vadgazdálkodási tervekhez képest **14,5%**-al alulteljesítette a tervet a vadgazdálkodásra jogosult. A bentmaradó 7587 egyed vadgazdálkodási értéke **682.350.000** forint. A megyében a vizsgált időszakban egy év sem volt ahol valamely ivar- és korosztályból sikerült volna teljesíteni a tervet.

Vaddisznó: A vizsgált időszak egészére 74054 vaddisznó hasznosítása volt a terv, 79959 egyedot hoztak terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **5905** egyeddel teljesítették túl a tervet a vizsgálat időtartama alatt. A tervtől való eltérés aránya **8%**. Az 5905 egyed

vadgazdálkodási értéke **2.224.350.000** forint. Vaddisznó esetében többlet bevétel keletkezett. Egyedül malacokból nem sikerült teljesíteni az előírt mennyiséget egyik évben sem, minden egyébből a 100% feletti elejtési arány volt a jellemző.

Összesítés: Az összesítő táblázat alapján mindhárom vizsgált vadfajt figyelembe véve a 10 év alatt Vas megyében **4816** egyeddel lett kevesebb hasznosítva, mint az éves tervekben előírt mennyiség. A többi vadfajhoz képest nagy mértékű vaddisznó elejtés **268.700.000** forint többlet bevételként jelentkezett.

4.18 Veszprém megye

Gímszarvas: A vizsgált időszak egészében 47123 gímszarvas hasznosítása volt a terv, ebből 47057 egyed került terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **66** egyeddel teljesítették alá a tervet a vizsgált 10 évben. A tervtől való eltérés aránya **0,1%**. A bentmaradó 66 egyed vadgazdálkodási értéke **518.950.000** forint. A vizsgált időszakban gímbika esetében 3 vadászati évben tudták a vadgazdálkodásra jogosultak 100% felett teljesíteni a terveket. Tarvadból 6 vadászati évben is felülteljesítés történt a vizsgált tíz év alatt.

Őz: A vizsgált 10 évben összesen 52320 őz elejtése volt a terv, ebből 47702 egyed lett hasznosítva. A vadászatra jogosultak **4618** egyeddel ejtettek el kevesebbet, mint az előírt mennyiség a vizsgált időszakban. A éves vadgazdálkodási tervekhez képest **8,9%**-al alulteljesítette a tervet a vadgazdálkodásra jogosult. A bentmaradó 4618 egyed vadgazdálkodási értéke **332.900.000** forint. A megyében a vizsgált időszakban a bentmaradt egyedek esetében 141 volt a bak és 4477 a tarvad. A tarvad tervet kizárólag a 2015/16-os vadászati évben tudták teljesíteni a vadászatra jogosultak.

Vaddisznó: A vizsgált időszak egészére 80907 vaddisznó hasznosítása volt a terv, 91223 egyed hoztak terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **10316** egyeddel teljesítették túl a tervet a vizsgálat időtartama alatt. A tervtől való eltérés aránya **12,8%**. A 10316 egyed vadgazdálkodási értéke **2.821.850.000** forint. Vaddisznó esetében többlet bevétel keletkezett. Egyedül malacokból nem sikerült teljesíteni az előírt mennyiséget egyik évben sem, minden egyébből a 100% feletti hasznosítási arány volt a jellemző.

Összesítés: Az összesítő táblázat alapján mindhárom vizsgált vadfajt figyelembe véve a 10 év alatt Veszprém megyében **5632** egyeddel több lett hasznosítva, mint az éves tervekben előírt mennyiség. A megyében többlet bevétel keletkezett, melynek összege a vadgazdálkodási érték alapján **1.970.000.000** forint. A 2007/08 és a 2013/14 vadászati évben történt bevétel kiesés az összefoglaló táblázat alapján, a vizsgálat további éveiben többlet bevétel keletkezett.

4.19 Zala megye

Gímszarvas: A vizsgált időszak egészében 52829 gímszarvas hasznosítása volt a terv, ebből 44439 egyed került terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **8390** egyeddel teljesítették alá a tervet a vizsgált 10 évben. A tervtől való eltérés aránya **15,9%**. A bentmaradó 8390 egyed vadgazdálkodási értéke **3.597.500.000** forint. A vizsgált időszakban sem gímbika, sem tarvad esetében nem sikerült egy évben sem 100%-ra vagy afelett teljesítenie a vadgazdálkodásra jogosultaknak a terveket.

Őz: A vizsgált 10 évben összesen 54544 őz elejtése volt a terv, ebből 46269 egyed lett hasznosítva. A vadászatra jogosultak **8275** egyeddel ejtettek el kevesebbet, mint az előírt mennyiség a vizsgált időszakban. A éves vadgazdálkodási tervekhez képest **15,2%**-al alulteljesítette a tervet a vadgazdálkodásra jogosult. A bentmaradó 8275 egyed vadgazdálkodási értéke **799.650.000** forint. A megyében a vizsgált időszak egészében minden évben alulteljesítették a tervet a vadgazdálkodásra jogosultak.

Vaddisznó: A vizsgált időszak egészére 94887 vaddisznó hasznosítása volt a terv, 83312 egyed hoztak terítékre. Ez alapján a vadászatra jogosultak **11575** egyeddel teljesítették alul a tervet a vizsgálat időtartama alatt. A tervtől való eltérés aránya **12,2%**. Mivel vaddisznó kan esetében a vizsgálat időtartama alatt 9 vadászati évben is felülteljesítették a tervet, így a kevesebb hasznosított összegyedszám ellenére is többlet bevétel keletkezett a megyében, aminek összege **220.950.000** forint.

Összesítés: Az összesítő táblázat alapján mindhárom vizsgált vadfajt figyelembe véve a 10 év alatt Zala megyében **28240** egyeddel lett kevesebb hasznosítva, mint az éves tervekben előírt mennyiség. A bent maradt 28240 egyed vadgazdálkodási értéke **4.176.200.000** forint. A vaddisznó kan minden vizsgált vadászati évi túlhasznosítása ellenére hasznosítási tartalék nem keletkezett.

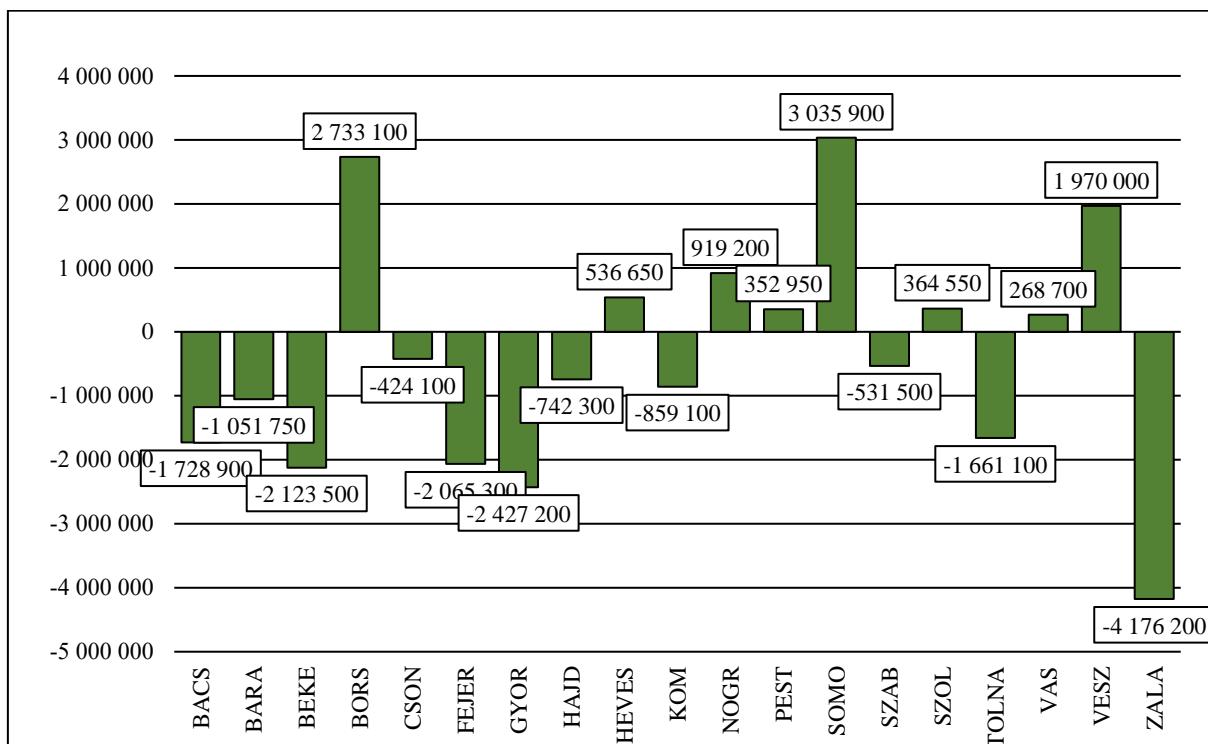
4.20 Eredmények értékelése

A vizsgált időszak egészében a 19 megyét összevetve 8 megyében képződött többlet bevétel, 11 megyében pedig az alulteljesítés következtében a vadgazdálkodási értékek alapján bevételkiesés tapasztalható a vizsgált 10 éves időtartamban. A keletkezett összes többlet bevétel és a hasznosítási tartalék vadgazdálkodási értékének különbözete az összes megyét figyelembe véve **-7.609.900.000**, vagyis **mínusz hétmilliárd-hatszázkilencmillió-kilencszázezer** forint.

A 2007-2016 közötti vizsgált 10 vadászati évben az összes megyét figyelembe véve **99280** egyeddel kevesebbet hasznosítottak a vadgazdálkodók, mint a tervezett elejtendő mennyiség a három vadfaj esetében.

Ahogy az 1. ábrán látható, a legnagyobb összegű bevétel többlet **Borsod** megyében képződött, melynek összege **2.733.100.000**, vagyis **kétmilliárd-hétszázharminchárommillió-százezer** forint.

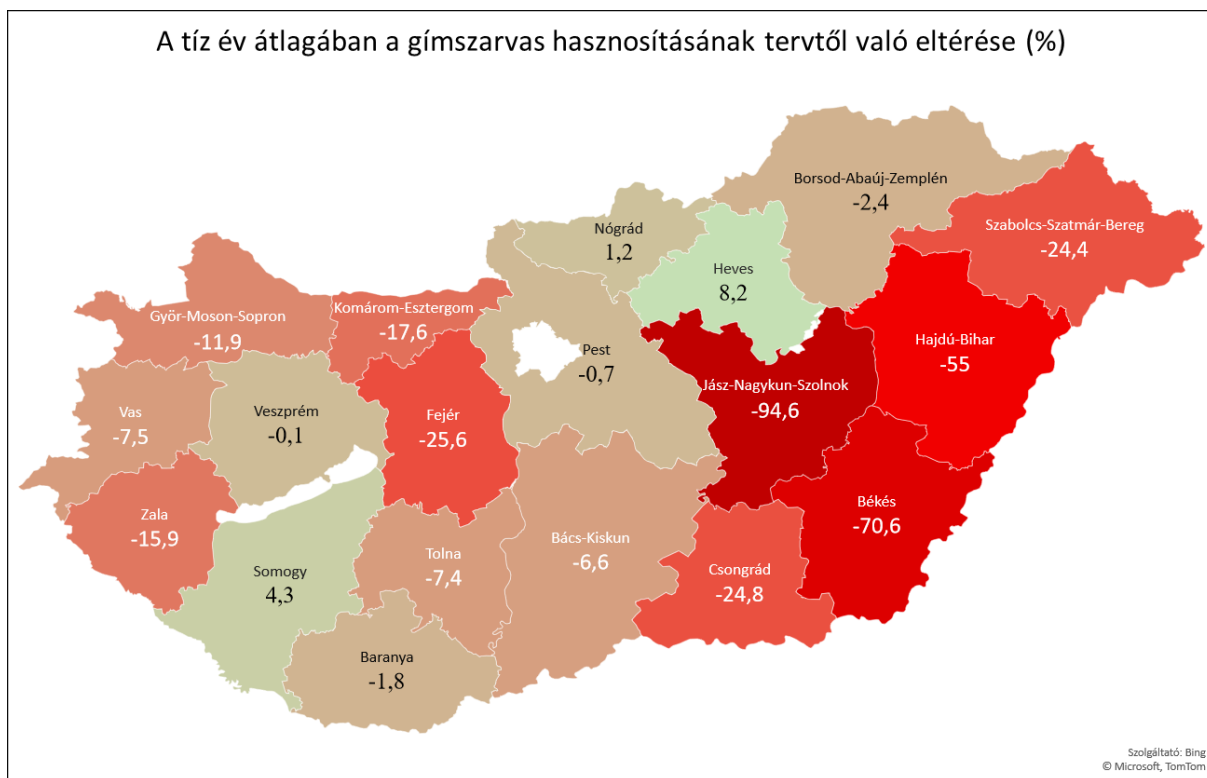
A bentmaradt vadmennyiségből adódó legnagyobb mértékű bevételkiesés **Zala** megyében keletkezett, aminek összege **4.176.200.000**, vagyis **négymilliárd-százhetvenhatmillió-kettőszázezer** forint (1. ábra).

1. ábra: A tíz év során keletkezett hasznosítási tartalék vadgazdálkodási értéke megyei szinten (ezer Ft)

Vizsgáltam a tervtől való eltérések arányát vadfajonként, alul- illetve felülteljesítés esetén.

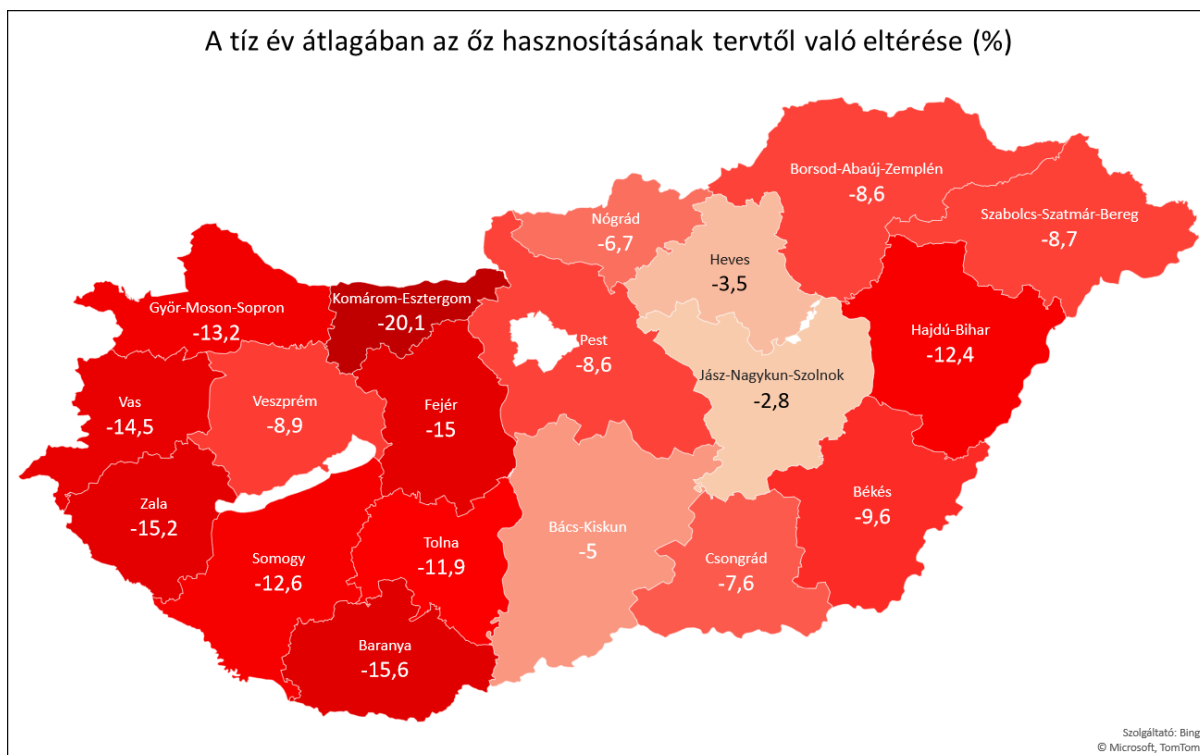
Gímszarvas: A vizsgált időszak egészére vonatkoztatva gímszarvas esetében 16 megyében alulteljesítették az éves terveket, és csupán 3 megye tudott 100% felett hasznosítani. A legnagyobb arányú **alulteljesítés Jász-Nagykun-Szolnok** megyében volt, itt **94,6%**-ban tértek el a tervektől a vizsgált időszak egésze alatt (2. ábra). A legnagyobb arányú **felülteljesítés Heves** megyében történt, ez esetben **8,2%**-al hasznosítottak túl a vadgazdálkodók (2. ábra).

2. ábra: A 10 vadászati év alatt az éves tervektől való eltérés aránya gímszarvas esetében (%)

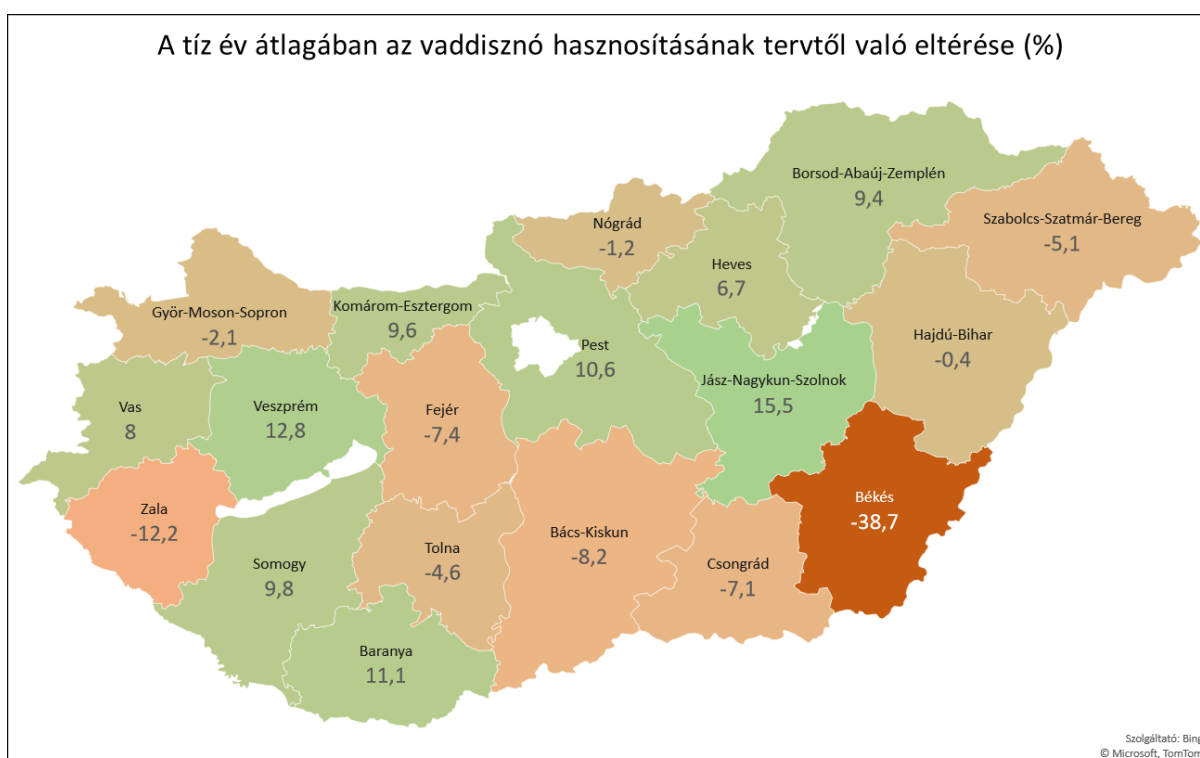
Öz: A vizsgált időszak egészében öz esetében mind a 19 megyében alulteljesítették az éves terveket a vadászatra jogosultak, **nem történt felülteljesítés** összességében. A legnagyobb arányú **alulteljesítés Komárom-Esztergom** megyében volt, itt **20,1%-ban** tértek el a tervektől a vizsgált 10 vadászati évben (3.ábra).

3. ábra: A 10 vadászati év alatt az éves tervektől való eltérés aránya őz esetében (%)

Vaddisznó: Vaddisznó esetében 10 megyében történt alulteljesítés, 9 megyében pedig 100% felett hasznosítottak a vadgazdálkodók a vizsgált időszak egészére vonatkoztatva. A legnagyobb arányú **alulteljesítés** Békés megyében volt, mértéke **38,7%** (4.ábra). **Felülteljesítés** esetében a legnagyobb mértékű eltérés Jász-Nagykun-Szolnok megyében történt, melynek aránya **15,5%** (4. ábra).

4. ábra: A 10 vadászati év alatt az éves tervektől való eltérés aránya vaddisznó esetében
(%)

5 Következtetések és javaslatok

A vizsgálat során több megyében is megfigyelhető volt, hogy az éves vadgazdálkodási terveket alulteljesítették a vadgazdálkodók, így hasznosítási tartalék keletkezett. A hasznosítási tartalék ellenére bizonyos megyék esetében a tervtől való eltérés pénzügyi mérlege pozitív volt. Ennek oka, hogy a nagyobb vadgazdálkodási értékkel rendelkező trófeás vadat a tervhez képest nagyobb arányban hasznosították, mint az alacsonyabb értékű nőivarú vagy juvenil egyedeket.

Ahol folyamatos túl- vagy alulhasznosítás volt ott megkérdőjelezhető az állománybecslési módszerek pontossága. Vannak megyék ahol a gímszarvas jellemzően váltóvadként, kis mennyiségben van jelen (pl. Jász-Nagykun-Szolnok, Békés). Ezekben az esetekben nagymértékű alulhasznosítás történt, ez betudható annak, hogy a vadgazdálkodó a gím esetleges megjelenésére számítva a területen előforduló vadfajként tekint a szarvasra, de valójában akkora létszámban nincs jelen, hogy tudatos gazdálkodást tudjanak végezni (Náhlik 1995).

Azokban a megyékben, ahol az éves vadgazdálkodási tervtől való eltérés többlet bevételként jelentkezett, ott feltételezhetően nagyobb eséllyel tudták a növekvő takarmányárak, és a vadkár által keletkezett költségeket finanszírozni.

Az állomány létszámának pontosabb ismeretéhez korszerűbb becslési módszerekre lenne szükség. A becslések számának növelésével, és idejének megváltoztatásával pontosabb képet kapnának a vadgazdálkodók az állomány méretével és valós ivararányával kapcsolatban (Gera 1993). Gímszarvas és őz esetében a becslési módszerek közül a téli szinkronszámlálás egy eredményes módszer lehet. Vaddisznó állománybecslésénél a szórókra, etetőhelyekre kihelyezett kameracsapdák sok információt szolgáltathatnak, de ehhez a vadgazdálkodási egységek közti együttműködés is szükséges. A kapott adatok a megyei szintű állomány nagyság meghatározásához is segítséget nyújthatnak.

További kutatások esetében érdemes lehet a kapott eredményeket összevetni az aktuális időszak hasznosítási adataival, amikor már az afrikai sertéspestis (ASP), a COVID-19 vírus, és a megemelt nagyvad hasznosítási éves tervszámok is hatással lehetnek a vizsgálatok pontosságára.

6 Összefoglalás

Vadállományunk a természet szerves része, megóvása és megőrzése az egyik legfontosabb misszió a vadgazdálkodó számára. Napjainkban folyamatosan növekszik az emberi tényező létjogosultsága a természetvédelemben és minden a környezetünk megőrzéséhez nélkülözhetetlen tevékenységben. A vadgazdálkodási ágazat nem pusztán a vadászat számára keretet adó szaktevékenység összefoglaló neve, hanem egy gazdasági ág egyaránt, amely a vidék gazdaságának része (Schiberna - Szalai 2015). A vadgazdálkodási tervezés az 1996. évi LV. törvény rendelkezése szerint az állományhasznosítást három szintű tervezési rendszerben szabályozza. Szakdolgozatom céljaként három, gazdaságilag kiemelt jelentőségű nagyvadfajunk (gímszarvas, őz, vaddisznó) éves vadgazdálkodási tervekben előírt terítékmennyisége és a jelentett teríték közötti eltérések vizsgálatát tűztem ki. Választ kerestem arra, hogy megyei szinten (1) az éves vadgazdálkodási tervek milyen arányban kerültek alul vagy felülteljesítésre. (2) Mekkora értéket jelenthet a tervtől való eltérés különbözete természetes egységben és pénzürtékben kifejezve? Az elemzéseket a 2007-2016 közötti üzemtervezési időszakra vonatkozóan, szabadterületi adatok alapján végeztem el.

A szakdolgozatomhoz szükséges statisztikai feldolgozás elkészítéséhez az Országos Vadgazdálkodási Adattár szolgáltatta a szükséges adatokat. A vizsgálat során pénzürtékben volt szükséges megadnom vadfajonként, kor, ivar, valamint a trófea értéke szerint az összeget. Ennek számításához a Nemzeti Jogszabálytár (NJT) alapján kerestem ki az 1996. évi LV. törvény adott időszakra hatályos rendelete alapján az egyes vadfajok vadgazdálkodási értékét.

A vizsgált időszak egészében a 19 megyét összevetve 8 megyében képződött többlet bevétel, 11 megyében pedig az alulteljesítés következtében a vadgazdálkodási értékek alapján bevételkiesés tapasztalható a vizsgált 10 éves időtartamban. A keletkezett összes többlet bevétel és a bentmaradt vadmennyiség vadgazdálkodási értékének különbözete az összes megyét figyelembe véve **-7.609.900.000**, vagyis **mínusz hétmilliárd-hatszázkilencmillió-kilencszázezer** forint. A 2007-2016 közötti vizsgált 10 vadászati évben az összes megyét figyelembe véve **99280** egyeddel kevesebbet hasznosítottak a vadgazdálkodók, mint a tervezett elejtendő mennyiség. a három vadfaj esetében. Vizsgáltam a tervtől való eltérések arányát vadfajonként, alul- illetve felülteljesítés esetén. Azokban a megyékben, ahol többlet bevétel keletkezett, ott feltételezhetően nagyobb eséllyel tudják a növekvő takarmányárak, és a vadkár által keletkezett költségeket finanszírozni. További kutatások esetében érdemes lehet a kapott eredményeket összevetni az aktuális időszak hasznosítási adataival, amikor már az afrikai

sertéspestis (ASP) a COVID-19 vírus és a megemelt nagyvad hasznosítási éves tervszámok is hatással lehetnek a vizsgálatok pontosságára.

7 Köszönetnyilvánítás

Szeretnék köszönetet mondani konzulensemnek, Dr. Márton Mihálynak, ugyanis a szakértelme, hasznos tanácsai és segítsége nélkül nem jöhetett volna létre ez a szakdolgozat.

Szeretnék köszönetet mondani a befogadó intézetnek, a Vadgazdálkodási és Természetvédelmi Intézet vezetőjének, Prof. Dr. Heltai Miklósnak. Szeretnék köszönetet mondani az intézethez tartozó Vadbiológiai és Vadgazdálkodási Tanszék vezetőjének, Prof. Dr. Csányi Sándornak.

Köszönettel tartozom Édesapámnak, Bocskai Albertnek, aki sok esetben külföldről, telefonon kommunikálva nyújtott mentális, lelki segítséget, nélküle sem készülhetett volna el ez a szakdolgozat.

Végső soron hálával tartozom nagymamámnak és öcsémnek, a családomnak, akik nyugodt környezetet biztosítottak számomra és a fizikai munkák terhét levették a vállamról a szakdolgozatom elkészítéséhez szükséges időszakban és munkámat végig támogatták.

8 Irodalomjegyzék

- Aitken RJ. (1974): Delayed implantation in roe deer (*Capreolus capreolus*). *Journal of Reproduction and Fertility* 39: 225-233 p.
- Bakkay, L., Bán, I., Fodor, T. (1976): A magyarországi őzállomány értékelése. *Nimród Fórum*: 5-9 p.
- Barta T. (2012): Az őz (*Capreolus Capreolus*) táplálkozása alföldi élőhelyeken, Egyetemi doktori (Ph. D.) értekezés tézisei, Debreceni Egyetem, Debrecen, 33 p.
- Bartős L, Schams D, Kierdorf U, Fischer K, Bubenik GA, Siler J, Losos S, Tománek M, Lastovková J. (2000): Cyproterone acetate reduced antler growth in surgically castrated fallow deer. *J Endocrinol.* 164(1):87-95 p.
- Ballagó L. (1980.): Vadászat Magyarországon. Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat. Budapest, 12-35 p.
- Bertóti I. (1956): Vadgazdálkodás és vadászat . . Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 24-35 p.
- Bertóti I. (1976): Őzállományunk helyzete és jövője. *Nimród Fórum*, augusztus: 57-57 p.
- Bezdán A. (2012): A vadászati jog, annak gyakorlása és a vadásztársaságok. PhD értekezés, Szegedi Tudományegyetem Állam- És Jogtudományi Kar, Szeged, 6-120 p.
- Bleier N. (2014): A mezőgazdasági vadkár ökológiai és ökonómiai összefüggései. Doktori (PhD) értekezés tézisei, Szent István Egyetem, Gödöllő, 2-24 p.
- Bleier N., Csányi S., Fehér P., Kozma J., Náhlik A., Nyúl A., Varga G. 2020: A nagyvadgazdálkodás aktuális problémái és megoldásuk lehetőségei. Varga, G., Rung, Á. (szerk.). *A vadgazdálkodás időszerű kérdései* 18. Országos Magyar Vadászkamara, Budapest. 14–75 p.
- Bogdán O., Heltai M. 2014: A vaddisznó előfordulásának vizsgálata Budapesten. *Vadbiológia* 16: 87–96 p.
- Borzák B. (Szerk.) (1981) A hivatásos vadász kézikönyve. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 257-352 p.
- Chapman DL. (1975): Antlers – bones of contention. *Mammal. Rev.* 5:121-172 p.
- Chardonet, PH. – Clers, B.(2002.): The value of wildlife. *Rev. sci. tech Off. int. Epiz* 21(1): 15-51 p.
- Csányi S. 1989: Egyszerű módszer a gímszarvas állomány minimális létszámának becslésére. *Vadbiológia* 3: 49– 55 p.
- Csányi S. 1991: Red deer population dynamics in Hungary: Management statistics versus modeling. in Brown, R. D. (ed.) *The Biology of Deer*. Springer Verlag, New York. p. 596 37–42
- Csányi S., Tóth P. 2000: Populáció-rekonstrukció alkalmazása a hazai gímszarvas állomány létszámának meghatározására. *Vadbiológia* 7: 27–37 p.
- Csányi S., Lehoczki R. 2010: Ungulates and their management in Hungary. In: Apollonio M., Andersen R., Putman R. (Eds.) *European Ungulates and Their Management in the 21st Century*. Cambridge University Press, Cambridge. pp. 291–318.
- Csányi, S. (szerk.) 2022. Vadgazdálkodási Adattár - 2021/2022. vadászati év. Országos Vadgazdálkodási Adattár, Gödöllő, 70 pp.
- Faragó S. & Náhlik A. (1997): A vadállomány szabályozása - A fenntartható vadgazdálkodás populációökológiai alapjai. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 347 p.
- Faragó S. (2002): Vadászati állattan. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 496 p.
- Faragó S. (2012): Vadászati Állattan. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 610 p.
- Gera P. (1993): Gondolatok a vadállomány becsléséről. *Erdészeti Lapok* CXXVIII. (10). pp. 315.

- Goss, R.J.(1983): Deer Antler: Regeneration, Evolution and Function. New York: Academic Press 3-7 p.
- Jánoska F. (2001): A vaddisznóskertek hazai jellemzői. In: A zárttéri vadtartás időszerű kérdései, távlatai. Szimpózium, Kaposvár, 2001. február 16-17. 19-26 p.
- Jánoska F. (2015.): Vadászati Etika és Kultúrtörténet. Szakmérnöki Jegyzet. NyME Erdőmérnöki Kar. Vadgazdálkodási Igazgatási Szakmérnök Szak. Sopron. 32-36 p.
- Kapocsi G. – Horváth S. – László R. (2020): Vadállomány vagyton-kezelésének elemzése az Országos Vadgazdálkodási Adattár állománybecslési és elejtési adatainak tükrében (Analysis of Asset Management Aspects in Game Management Based on Game Population and Game Management Data from the National Game Management Database). Tanulmánykötet Mészáros Károly tiszteletére (2020) 91–102 p., Soproni Egyetem, Erdőmérnöki Kar, Vadgazdálkodási és Gerinces Állattani Intézet, Erdővagyton-gazdálkodási és Vidékfejlesztési Intézet
- Lett B. – Stark M. (2017): Amit a számok mutatnak – Differenciált erdővagyton-gazdálkodás. Soproni Egyetem Kiadó. Sopron. ISBN 978-963-359-076-8 3-5 p.
- Loudon, A. (1979): Social behavior and habitat in roe deer (*Capreolus capreolus*). PhD thesis, University of Edinburgh. In: Lambert, R. (2002): Embryonic Diapause in European Roe Deer (*Capreolus capreolus*). University of Aberdeen, 4-12 p.
- Majzinger I. (2006): Az őzbakok agancssúlyának vizsgálata a kor függvényében. Agrár és vidékfejlesztési szemle, 2006 vol. 1, 43-49 p.
- Majzinger I. (2007): Őzsuták kondíciójának vizsgálata és kapcsolata a felnevelt szaporulattal. Agrár és vidékfejlesztési szemle, 2(1): 23-28 p.
- Massei G., Kindberg J., Licoppe A., Gačić D., Šprem N., Kamler J., Baubet E., Hohmann U., Monaco A., Ozoliņš J., Cellina S., Podgórski T., Fonseca C., Markov N., Pokorný B., Rosell C., Náhlik A. 2015: Wild boar populations up, numbers of hunters down? A review of trends and implications for Europe. *Pest Management Science* 71: 492–500 p.
- Marosán M. (2001): Az őz (*Capreolus capreolus* (L) 1758) egyes korbecslési módszereinek összehasonlító értékelése. Diplomamunka. Nyugat-Magyarországi Egyetem Mezőgazdaság-tudományi Kar, Mosonmagyaróvár. 68 p.
- MAVOSZ (1980): Az Őzkonferencia állásfoglalása. Nimród Fórum, október: 15- 16 p.
- Márkus L. – Mészáros K. (1997): Erdőérték-számítás – Az erdőértékelés alapjai. Az erdei nagyvadállomány értéke. Szaktudás Kiadó Ház. Budapest. ISBN: 035-900-124-845-5, 4-12.p
- Mráz B., Katona K. 2016: Állati magterjesztés, kiemelten a vaddisznó (*Sus scrofa*) szerepe a növényzeti mintázatok kialakulásában – áttekintés. *Gyepgazdálkodási Közlemények I-II*: 39–47 p.
- Náhlik A. (1995): A nagyvadállomány szabályozása. Egyetemi jegyzet, Sopron.
- Náhlik A. (szerk.) 2014: A vaddisznóállomány helyzete és a gazdálkodás perspektívái Magyarországon. Nyugat-Magyarországi Egyetem Kiadó, Sopron. 90 p.
- Ophoven E. (2014): Vadon élő állatok. Saxum kiadó Kft., Budapest, 172 p.
- Price J., Allen S. (2004): Exploring the mechanisms regulating regeneration of deer antlers. *Phil. Trans. R. Soc. Lond.* 359:809-822 2-5 p.

- Schiberna E. - Szalai Á. (2015): A vadgazdálkodási ágazat gazdasági elemzése – Nemzeti kincsünk marad-e a gímszarvas? – (Economic Analysis of Wild Game Management Sector in Hungary – Red Deer as National Heritage endangered –). Tanulmánykötet Mészáros Károly tiszteletére (2015) 73–81, Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ Erdészeti Tudományos Intézet, 1-5 p.
- Szedzerjei, Á. 1965. Szarvas. Mezőgazdasági kiadó, Budapest 2. kiadás 36.-42 p.
- Szemethy L., Petô Z., Bíró Zs. és Heltai M. 1999. A gímszarvas területhússége egy alföldi élőhelyen. Vadbiológia, 6: 49-59 p.
- Szemethy L., Lehoczky R., Katona K., Bleier N. & Csányi S. (2011) Expansion of Red Deer and afforestation in Hungary , Homoki erdőssztyepp-tölgyesek és pannon homoki gyepek konferencia, Kecskemét, 2011. 10, 6-8. p.
- Tóth P., Szemethy L. 2000: A gímszarvas elterjedési területének változása Magyarországon. Vadbiológia 7: 19– 26 p.
- Szidnai, L. (1973): Az őz trófeaértékek szerepe az állományszabályozásban. Nimród Fórum, november: 8-10 p.
- Vadászati törvény (1996. évi LV. trv.): A vadgazdálkodási tevékenység tervszerűsége
- Vadászati törvény (1996. évi LV. trv.): Trófeás vad korosztály besorolása, 16. melléklet
- Vadászati törvény (1996. évi LV. trv.): Vadászati idények és vadászati tilalmi idő

9 Nyilatkozat

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: BOCSKAI MARCELL BARNABÁS
A Hallgató Neptun kódja: UVZZ5V
A dolgozat címe: A HASZNOSÍTÁSI TARTALÉK ÖKONÓMIAI SZEMPONTÚ ÉRTÉKELÉSE EGYES VADFAJOK ESETÉBEN
A megjelenés éve: 2023
A konzulens tanszék neve: VADBIOLÓGIAI ÉS VADGAZDÁLKODÁSI TANSZÉK

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlanul állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitóri rendszerébe.

Kelt: Nemeseváros, 2023 év május hó 02 nap

Bocskai Marcell Barnabás
Hallgató aláírása

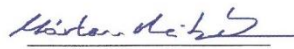
KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

Bocskai Marcell Barnabás (hallgató Neptun azonosítója: UVZZ5V) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védelemre javaslom / nem javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: Gödöllő, 2023. május 02.

Belső konzulens